भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा

च्वमि

ॐकारेश्वर श्रेष्ठ

पिकाकः

रामभक्त भोंमि

यें

११२२ यंला

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

𑐨𑐺𑑄𑐟𑐫𑐵 𑐔𑐞𑑂𑐜𑐾𑐱𑑂𑐰𑐬𑐷𑐖𑐵𑐟𑑂𑐬𑐵

भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा

च्वमि

ॐकारेश्वर श्रेष्ठ

पिकाक

रामभक्त भोंमि

यें

११२२ यंला

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सफू : भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा
च्वमि : ॐकारेश्वर श्रेष्ठ
विधा : संस्कृति
पिकाक : रामभक्त भोंमि
ई : ११२२ यंला
कम्प्युटर : साइवर कम्प्यूटर सर्भिस
फोन : २२९४२७
थाकू : भिंतुना प्रिण्टर्स, किलागल
फोन : २२२६०६
पिका:गु : द्व:छि (१,०००)
मू : [redacted]तका ([redacted]०तका) ६०/-

ISBN: 99933 - 54 - 35 - 1

Bhõtaya Candeshwori Jatra (The festival of Chandeshwori at Banepa). Kathmandu: Ram Bhakta Bhõmi
ISBN: 99933 - 54 - 35 - 1

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

THE NEWARS या च्वमि गोपालसिंह नेपालीया नामय् देछा

भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा

ॐकारेश्वर श्रेष्ठ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

धलः

जिगु खँ	६
दय्‌कामतःगु संस्कृति	८
भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा	१७
न्ह्यखँ	१७
म्हसीका	१७
नामकरण	१८
अभिलेखीय प्रमाण	१९
जात्रा उत्थान	२०
विधि	२१
परनाम	२७
श्रीचण्डेश्वरी स्तोत्र	२७
श्रीधनेश्वर स्तोत्र	३४
नेपाल महात्म्य	३७
प्यंगूगु अध्याय	३७
नीगुंगूगु अध्याय	४९
स्वीगूगु अध्याय	६२
लिधंसा	७७
किपा	

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जिगु खँ

नेपालय् बहुदलीय व्यवस्था लिहावयधुंका: निजि क्षेत्रयात एफ. एम. रेडियो संचालन याकेबीगु सरकारं घोषणा या:कथं निजीक्षेत्रं एफ. एम. स्टेशन चायकल । उकी स्थानीयभाय्यात न थाय् बीमा:गु प्रावधानकथं नेपालभाषाया ज्याझ्वः न्ह्याकेबीगु खँ जुल ।

पासापिं मुना नेवा: नेटवर्क प्रा.लि. चायकल । K.A.T.H 97.9 FM य् **नेवा:इमेज** नामं ज्याझ्वः न्ह्याकल । उकी बुधवारपतिकं **झीगुम्हसीका** नामं नेपा:या थीथी थाय्या सास्कृतिक दीग्दर्शन दयका: न्यंमिपिन्त न्यंकेगु जिम्मा जिगु ब्वलय् पासापिसं जित: तैबिल । थ्व हे ज्वलय् भ्वँतय् वना: अनया स्थलगत निरीक्षण याना: चण्डेश्वरीजात्राया च्वसु ने. सं. ११११९ बछला १२ खुन्हु प्रस्तुत जुल । च्वसु च्वय्त मा:गु सामग्री भ्वंमितसे ब्यूगु जानकारीयात पुस्तकालयया ज्वलं छ्यला: छघौ निघौया दुने दय्केमा:गु वाध्यता पत्रकारिताया ख्यलय् ज्यायाइपिं यक्वसिनं स्यूगु खँ खः । उकिं थुकी यक्व हे मगा:मचा: जुयाच्वंगु बांलाक हे खनेदु ।

ने.सं. ११२२ या मोहनी भ्रा: **रामभक्त दाइ** आरएनएसीया न्ह्य:ने नापलात,म्हँफु ,मफुया खँल्हावल्हा जुइधुंका: नेपा:गालं पिने व दुनेया भाषिक विकासया खँ जूबले भाषालिसे संस्कृति न स्वाय्मा:गु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जिं धयाबले वय्क:यात भतीचा थिल । वय्कलं थज्यागु ज्वलं दुसा पिकाय्‌गु मनसुवा क्यनादिल। व मनसुवाकथं थ्व सफू पिहांव:गु ख:। थुकी वय्क:यात जिं थम्हं सुभाय् देछाय् ला मा:गु हे जुल । नाप थ्व ज्यां नेपालभाषाया माध्यमं नेपालसंस्कृतिया दीग्दर्शन दय्‌केगु ज्याखँय् पला: छिनादीगुलिं नेपालभाषी तथा संस्कृतिकर्मीतसें वय्क:यात सुभाय् देछाय् हे मा: । लिसें वय्कलं भोंतया चण्डेश्वरीजात्राया पृष्ठभूमि क:घाना: नेपालया समस्त सांस्कृतिक इतिहासयात न्ह्यथना: जिगु च्वसुइ मगा:मचा:यात कत्ताना: सफूयात दुग्यंगु समालोचना नं यानाबियादीगु दु, उकीयात जिं वय्क:यात दुनुगलं न्ह्याक्व हे सुभाय् ब्यूसां गाइमखु । थुकी जि वयक:लिसे कृतज्ञ जुया ।

नेपालभाषा एम.एया पाठ्यक्रमकथं नेपालमण्डलया संस्कृति अन्तर्गत भोतया चण्डेश्वरीजात्रा नं ब्वनेमा: । थ्व सफुलिं व पाठ्यक्रमयात क:घाय्‌गु कुत: न जूगु दु ।

थ्व सफूयात मा:गु सहलह / किपा बिया: ग्वहालियाना दीपिं भाजुपिं राश जोशी (राजनलाल जोशी),एकाराम सिं, रविसन शाक्य व मय्‌जु प्रिया वन, युनिसेफयात न सुभाय् देछाया ।

थ्व सफू ब:कया: सुं नं च्वमिपिंसं थ:गु च्वसु च्वयादीबले सन्दर्भधलखय् दुथ्याकादीत इनाप दु । नापं थ्व थुकी मगा:मचा:गु खँ तनाबीत सकल अनुसन्धाता / ब्वमिपिन्त इनाप याना ।

सफू पिथनेत सफू टाइप यानाब्यूपिं साइवर कम्प्यूटरया मोहनराज पाण्डे, बालमुकुन्द पाण्डे व सफू बांलाक इलय् हे छापय्‌यानाब्यूपिं भिंतुना प्रिण्टर्सया पासापिं सुनिलविन्दु कायस्थ, परशुराम श्रेष्ठ व हरि श्रेष्ठयात न सुभाय् देछाया: थ:गु खँ थन हे क्वचाय्‌के ।

ॐकारेश्वर श्रेष्ठ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दयकामत:गु संस्कृति

रामभक्त भोमि

समाजय् मनू यक्को दइ । मनूयात क:घाना परिवार दइ । परिवारपरिवार गुचमुच च्वना: बास यानाच्वंगु छें छें झोलं झो: दइ । थुकिं चुक: खाइ । ननि दइ । व समाज जुइ । व समाजया संरचना स्वयत संस्कृति दयमा: । संस्कृतिं इतिहास क:घानात:गु जुइ । व इतिहास लिखित नं जुइफु; अलिखित नं जुइफु । लिखितरुप वयन्ह्य: वा न्हापायागु जूसा लिपि विकास मजूनिगु अवस्थाय् लोकव्यवहार जुइ । आद्य- इतिहास म्वानाच्वनी । न्यँकँबाखं- थ:गु पुर्खां कनात:गु लोकव्यवहारं नं खनेदुगु आद्य इतिहासया चिं ख: । थुज्व:गु फुकं स्वयत / अध्ययन यायत / सीकेत व समाजया दच्छियंकया नख:चख:, जात्रा जीवं का:छिया कर्मकाण्ड, जीव मदयधुंका: यायमा:गु संस्कार आदिं व समाजया रुपरेखा कियात:गु खनेदइ । नेवा:तयगु समाज अध्ययन यायमा:सा नेवातय्सं छु नख:चख: गबले, गथे, गुकथं हनी ! जात्रामात्रा गथे हनावयाच्वन ! उकिया पृष्ठभूमि छु ख: ! व जात्रा, नख: गबले शुरु जुया: गबले क्वचाइ ! उकिया दुने यायमा:गु छु छु विधि दु ? थथे छता छता अध्ययन याना: स्वस्वं वनीबले अभिलेख, वंशावली च्वयात:गुसिबे नं पुलांगु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ई वनेमालावनधाःसा पुलांगु इलय् दुहांवनेमाल । आधार ज्वनाः वनेबले इतिहासं कने मफुतधाःसाः समाधान लुइमखु । माःगु खँ पिहांवइमखु । लोककथनं लोकसाहित्य बःकाय्मालेफु । थुकिं आद्य - इतिहासया अध्ययन शुरु जुइ । उगु इलय् मनूत दु । परिवार दु । थः परिवारं नं कूलया खँ कनातःगु दइ । दुखसुख न्यनातःगु दइ; मनसुवा कनातःगु दइ । इमिसं उगु इलय् जंगल / गां / बस्ती च्वनाः जीविका यानाः कन्दमूल नयाः थःगु थाय्बाय् यानावःगु व्यवहार, थःगु श्रम हिचःतिं फूचाःगु चालचलनं संस्कृति रुप काःगु, थम्हं हे हनावयाच्वंगु थौया संस्कार, संस्कृति थःगु परम्परा धाय्सयावःगु खः ।

थौं नेवातय्सं नखःचखः जात्रा हनीगु थाय् - थःगु हे सु-संस्कृतिं जाःगु थाय्तक थ्यनाच्वंगु सीदु - थितुथीक ज्वःज्वःलिक दाचिअप्पा छें दना तःगु, लुखा, तिकिझ्याः, सँझ्याः छुनाः बुर्ज़ा व भौप्वाः (चन्द्रमा) पलिइ लुइकाः जग तसानिसे पलिं चीबलेतक विधिपूर्वक पुजा याना छेंय् च्वंवनेत बौबिया नितिकुति व्याकाः बसोबास याइगु चलनदुपिं नेवाःतय् थः च्वंगु थाय्बाय् ,नखःचखः - गथांमुगः, चथाः (श्रेष्ठ,शु;११२१:८१) थापिं स्वनाः मोहनि, स्वन्ति हनाः दिगुपुजा यानाः थी थी जात्रा न्याय्काच्वंगु दु (श्रेष्ठ;१११८:५२)। कलः ज्वनाः पुजा वनीगु, जन्मन्हिबले लप्ते लायाः स्वपता सिन्हः तिकाः आजु /अजिमा, आगंद्यः मानेयाना थःगु कुल परम्परा काय्म यानाच्वंपि नेवाःत खः । थज्याःगु थाय्बाय् परम्परागत ल्वहंहिति तुं ,बुंगाःया व्यवस्था दु । थाय्थासय् देगः,फल्चा,दबू दु थाय्थासय्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पिगंद्यः बिजोर दु । जात्रा न्याःम्हद्यःया द्यःछेँ दु । नेवाःत बाज्या, तापाःबाज्यांनिसें छय् छुइतक छगू परिवार जुयाच्वंगु दु । फुकसियां थःथःगु छेँ वासयानाः नेवाःजुयाः त्वाःबाः मिलेजुया नखःचखः हनाच्वनीपिनिगु जात्रा स्वयूबले थःगु समाजया गतिशीलता जुयाच्वंगु, संस्कृति न्ह्यानाच्वंगु समाजया संरचना नं पिलुइगु स्वयूबले न्ह्याइपुसे च्वनीगु खँ थन न्ह्यथने मालीमखु । भोंत नं छगू थज्याःगु हे नेवाःपरम्परा संस्कृतिं जाःगु देश खः । अंशुवर्माया अभिलेखनिसें थीथी इतिहासकालया अभिलेख दुगु थाय् भोंत खः (बज्राचार्य; १०९३) । मध्यकालीन नगरया रुप जुजु आनन्ददेवं ब्यूगु वंशावली न्ह्यथनातःगु दु । नाला, पन्ति, खोपासी खम्पु,धौख्यः सांगा चौकोटनापं थ्व हे इलय् जुजु आनन्द देवं नगरया ब्यवस्था याःगु सीदु (पौडेल; १०८३) । कलाकार अरनिको चीनय् वंगु ईयाम्ह नेपाःया जुजु जयभीमदेव भोंतयाम्ह खः (बज्राचार्य,मल्ल;११०५:४५) । ग्वलय् आःदुगु पशुपति द्यःयाः मूर्ति स्थापना याःम्ह नं जयसिंहराम भोंतयाम्ह खः (बज्राचार्य,मल्ल; १०९१:७१) । चिनिग्रादूतमण्डल नेपालसंवत् ५३५ न्ह्यथना परवानापत्र च्वयाहःगु नं थ्व हे भोंतदेशया छम्ह देशभक्तयात प्राप्त जूगु खः (जोशी; १०९१) । भोंतय् लोहंहिति दु, तुं दु ,देगः दु । क्वाथ; फल्चा, दबू, ननि, बहा, बही दु, बुंगाः दु । नेवाःत दु । जात्रा दु ।

भोंतया चण्डेश्वरी भोछिभोयाखलःया दिगुद्यः (श्रेष्ठ; ११२२:१७, सायूमि; ११२१) खः । आचाजु/ द्यःपुजारी, वया कोफः (सहायक) जात्रा निलान्ह्यः कलःगाखुसी पात्रखोलाय् लःतयाः देगलय् हइ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

(मानन्धर;१११०:६९) । च्यान्हुन्ह्योनिसें नायबाजं थाना बौ ह्लली । क्वँचाय् कता:थ्वँ तया: तक: (तघंगु कल:) पूजा न्ह्याकी । क्वँचाय् बलि बिया: जोगीचक्र बिया: ग्वयसायका: प्वंख: न्ह्याकी । द्य:छेंनं द्य:गमय् तया: परम्पराकथं पुजा याना द्य:रथय् तइ । *चासअजीमाद्य:* देशय् दुकायत दिगुखल:या निम्ह कुमारीमचां लसकुस याइ । बाजं थाना: पुजा बिया: "ल्हाकयो मैने " धाधां न्ययम्ह / खुइम्ह मनुखं ख: कुबिया देशय् चाहीका: बहन्ही **कलदान** बी । कन्हयखुन्हु सगं बी । कंसखुन्हु दिगुखलकं सगं बीधुंका: जात्रा क्वचाइ ।

भोंतया चासअज़िमा मोहनीसिन्ह: ती दुगु द्य: ख: । लिच्छविकालंनिसें अभिलेखन जुयाच्वंगु भोंतचण्डेश्वरीमाई ख: । पुराणय् नं चण्डेश्वरी उल्लेख दु । थ्व पुराण उल्लेखित खँ देतनाच्वंगु ला ? पुराणबाखनं हे थ्वया व्यापक प्रचारप्रसार जुयाच्वन ला ? थ्व अध्ययन यायां सियावैगु खँ जुल । थनया दुग्यंक अध्ययनं अज अलिखितज्वलं लुइके फैगु ख:ला ? आ:या चलनं संस्कृतिया च्व: मामां वनेबले वास्तविक थाय् कयाच्वंगु आद्य इतिहास लुइगु ख: ला ?

कविलासं नासद्य: येँय् व:गु धा:गु (ज्यापु; ११२०:५१) ख:ला ? अनया मनूत सरेजुया वया: मखुला? नासद्य: थन व:गु ! दोलंद्व:दँ (सात करोड) पुलांगु टेथिस सागरया ल: दक्षिणपाखे वना: बुलुहुं पहाड, हिमाल खनेदुगु (पाण्डे, रेग्मी; १११८:७६) दथुइ हाकुगुँ दुने भौगोलिक कारणं ल: मुना खुगूलाखदँ निसे ल: पिहावना (योसिदा, ईगारासी; ११०४) फूच्व:, धिलाच्व:, जामाच्व:, सिपूच्वकाय् बास यानाच्वंपिं नेवा:त जंगलय् उपलब्ध जूगु सिसाबुसा व कन्दमूल नया:

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जीविका यानाच्वंपिं बुलुहुं जंगल सिथंसिथं गां, बस्ती, जंगल, कृषिइ आधारित अर्धग्राम समाज सृजना यानाच्वंगु मध्ये टोखापाखें लखदँ न्ह्य:या नेवा: बस्तीया लोहँया हतियारं पुष्टी यानाच्वन (दीक्षित; १११०)। लुँभुइ नं लोहंया ल्वाभः लुयावल (शर्मा; ११०९)। खुसिंख्यलंनिसें यल शंखमूलतकया (पौडेल; १०८३) बस्ती जुया: खुसिख्य:या नेवा:त ठमेलय् ला:वल। म्हय्‌पि मूथाय् जुयावन। खुसिंख्य:या चकंद्य: ठमेलय् ला:सां द्य:पिवा:त खुसिंख्यलं आ:नं ठमेलय् वया: पियाच्वं हे च्वं नि (जयन्त श्रेष्ठलिसे खँल्हाबल्हा:११२१)। असनं च्वय्‌यापिनि (नेवा:त) दिगुपुजा, न्या:दिगुपुजा भुइज:सी, म्हय्‌पिं (मानन्धर: ११२२:२) साङ्लाय् नरलय् खनेदु। यलय् च्वंपिनि नं नरलय् दिगुपुजा यानाच्वंपिदु (मानन्धर, ठा; ११०४:७२)। ख्वपया ख्वाखलीतसें थौं न दिगुपुजा ख्वपया अनन्तलिङ्गेश्वरय् न्यायकावयाच्वंगु दनि। सक्वं गुरूजुपिं विशालनगर,ग्वलय् जुया:येँय् व:गु (बज्राचार्य, ११२३:१३), पचलीद्य: फंपिंनं येँय् व:गु (मल्ल,११०२:१), तुप्यां (तुपेक) भद्रकालीअजिमाद्य: ग्वलय् जुका: वत्सलामाई जुया: (श्रेष्ठ, अ. इनाप), वया: म्ह्याय्‌पिनि रुपय् लुँमरि, कंग:अजिमा, लुतिमरुअजिमा पाहांचह्रेया भ्वय् धा:व:गु दुरु च्याँय्‌च्याँय आतक व:नि। चंगुं चांगुनारायणद्य:या कलश येँय् तलेजुइ हइगु गुंपुन्हिया प्यन्हुन्ह्य: क्वाति फ्वय्‌क:व:गु धाइ। मखं तानाबाहाया थकूजुजुखल:तय् दिगुपुजा आदेश्वरमहाद्य: आदेश्वरगुँइ धाइ। फूच्व:या नेवा:त थैब,जलदेशय् सरय् जुजुंव:गु थैवया फूच्वमाइया जात्रा व जलय् जलद्यवं क्यनाच्वन। थैबया जात्राबले सीम्ह च्वलय्‌चित चतांमरी वांन्याका: जात्रा थौ नं यानावैच्वंगु स्वय्‌बले थ्व लागा

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाःगाःया च्वय् लाःगु (थ = च्व, बु > ब = वस्ती = थैंब) आदिमवस्ती धायगु आधार यक्व खनेदु । क्वःने न्हूगःत्वाःया कुमार जात्रायाम्ह कुमार न्हयगांया बलम्बुं वःम्ह धैगु बाखं दु (मानन्धर; १११०: ६१-६६)। अद्यापि बलम्बुयापिंसं कुमारद्यःया जात्रा न्यायकाः वयाच्वंगु दु ।थ्व जात्राया पुजारी जुयाः यल, थसियापिं नेकू (नेमकूल) (बज्राचार्य; ११११९) तसे थौंतक पूजा न्ह्याकाच्वंगु दनि । पशुपतिद्यः लुइकुपिं किपूया ग्वाःत (गोपाली) नेपाःया सर्वप्राचीन जुजुखलः धकाः फुक्क वंशावलीं धयावैच्वंगु दु ।थुमिसं यें, चिकंमुगलय् भिंद्यःयाथाय् सागु नामं गुथि दयका मरुसतःया गजू छ्याःगुया बुदिं न्यायकावयाच्वंगुदनि (श्रेष्ठ,सु; ११२११:४१) । थज्यागु न्यँकँबाखं, परंपरा, संस्कृति अध्ययनयाज्वलं यक्व ल्यहेपुया वयाच्वंगु धलः खना ।

उपरोक्त प्राकृतिक, भौगोलिक संरचना व समयसापेक्षकथं नेवाः बस्तीया स्वापु मालेत थासंथायया नखःचखः, जात्रामात्रा अनया लौकिक व्यवहार, रीतिथिति, चालचलनं पुजाविधि नेवाःत गुंइ च्वंबलेनिसेंया छताछता यायां हनावयाच्वंगु संस्कृति (ख्वनापुखुली दुगुचा क्वफ्वानाः वांन्याना सालाहइगु, ख्वप, ब्रम्हायणी खःमेयया ला लुसिं कुतिंन्यानाः चफ्फुना कयावयाच्वंगु थःहे परवारया पूर्खायात आगंब्व तयाः भ्वय् नयाच्वंगु) थःगु गां / शहरय् सीमदयक लाःवःगु तर थःपिनि आगंद्यः जंगलय् गुँइ हे लानाच्वंगुयात गां / शहरय् ल्ह्ययाहगु नं नेवाःपरंपरा खःधैगु दसि खः । थापिं / पात्रख्वला क्वंःचा / त्यप स्वनाः पञ्चतत्वं जीव थनाः नेवाःसंस्कृति/ संस्कार ब्वलंगुया पृष्ठभूमि नेवाःतयगु थःगु हे प्रागऐतिहासिक व आद्यऐतिहासिक

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अनुभव व अनुभूतिंया व्यवहार खः ।

नेवाःतय्‌गु उपरोक्त भौगोलिक, प्रागऐतिहासिक, आद्यइतिहासया क्वातुगु अनुभव व अनुभूति दुपिं मध्ये भोंतया स्थानीय नखःचखःकथं जात्रा न्याय्‌काच्वंगु विषय कताना, पुतुपुइका अध्ययनं जाःगु ॐकारेश्वर श्रेष्ठभाजुया **भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा** सफू पिथनेदयाः थः लसतां तसकं भय्‌बियाः वयकः श्रेष्ठभाजुयात भिंतुना नं देछानाच्वना ।

लिधंसा

जुजु बलदेव,	११२०	*नासः द्य नेपाःया मौलिक द्यः*, लुमन्ति पौ । यें: ल्याय्‌म्ह धिमे पुचः, वटु । पौ २९-३०।
जुजु बलदेव, सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ	११२०	**नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पूजा ।** (निक्वःगु पिथना) । यें: बलदेव जुजु, सुरेन्द्रमान श्रेष्ठ ।
जोशी, हरेराम	११००	*मध्यकालीन अभिलेख*, प्राचीन नेपाल : ५६,५७,५८ (वि.सं.२०३६भदौ- चैत्र) ।
ज्यापु, पञ्च	११२०	*नासः द्य नेवाःया धर्मसंस्कृति*, लुमन्तिपौ । यें: ल्याय्‌म्ह धिमे पुचः, वटु ।४७-५२ ।
पाण्डे, रामनिवास, दिनेशचन्द्र रेग्मा	१११८	**नेपालको पौराणिक इतिहास** ।काठमाडौं : ने.ए.अ.के., त्रिवि (वि.सं.२०५४) ।
पौडेल, नयनाथ (सं.)	१०८३	**भाषावंशावली** । भाग - १ । काठमाडौं: पुरातत्व विभाग (वि.सं. २०२०) ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दीक्षित, मदनमणि	११९०	*हिन्दू जीवन र सभ्यताको श्रोत,* त्यो युग । काठमाडौं: समीक्षा(सातदिने) (वि.सं २०४७)
बज्राचार्य, चुन्दा	११२०	नेवाः तजिलजिया नखःचखः । यें: नेपालभाषा एकेदमि ।
बज्राचार्य, धनवज्र	१०९३	लिच्छविकालका अभिलेख । काठमाडौं: नेपाल र एशियाली अनुसन्धान केन्द्र, त्रिवि (वि.सं. २०३०) ।
बज्राचार्य, सर्वज्ञरत्न	११२३	*मूबहा: छगू दुवाला,* भिंतुना; १३:--।
मल्ल, कमलप्रकाश	११०२	पूर्वज लुमंका । यें: थनेया थकुजु खलः।
मानन्धर, जीतबहादुर	११११	विरिञ्चिनारायण । यें: श्रीमती तारादेवी मानन्धर (वि.सं. २०४६) ।
मानन्धर, जीतबहादुर	११२१	*लुतिअजिमानाप तँलाय्मितय् स्वापु,* सन्ध्या टाइम्स --:४ ।
मानन्धर, ठाकुरलाल	११०४	भाजु निवन्ध । (यें): गिरीधरलाल मानन्धर ।
लंसाल, देवीप्रसाद	१०८६	भाषा वंशावली ।भाग २। पुरातत्व प्रकाशनमाला-३८ । काठमाडौं : पुरातत्व विभाग ।
श्रेष्ठ, सुरेन्द्रमान	१११८	नेवाः छैं । यें: रामभक्त भोमि ।
श्रेष्ठ, सुरेन्द्रमान	११२१	नेवाः संस्कृती नखःचखः । यें: रामभक्त भोमि ।
श्रेष्ठ, शुक्रसागर	११२१	कीर्तिपुरको सांस्कृतिक र पुरातात्विक इतिहास । काठमाडौं: ने.ए.अ. के., त्रिवि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

। (वि. स.२०५७) ।

शर्मा, जनकलाल १११०९ *हाम्रो समाज : एक अध्ययन*, प्राचीन नेपाल । काठमाडौं : पुरातत्व विभाग (वि.सं. २०४५) ।

सायमि, सन ११२१ सन्ध्या टाइम्स (५:३) ।

श्रेष्ठ, अशोक ११०० इनाप वा: पौ । वर्ष अङ्क

Nepali, Gopal singh 1108 **THE NEWARS:** An Ethno socio-logical Study of a Himalayan Community. Kathmandu: Madhab Lal Maharjan (AD 1988)

Ekaram, B. D. Manandhar (Tr.) 1110 **Goddess Bhadrakali.** Kathmandu: Maharjan Book centre. (AD 1990).

Vajracharya, D 1105 **The Gopal Raj Vansabali.** (A fascimile K. P. Malla edition), Kathmandu Nepal Research centre. (AD 1985).

Yoshda, M,Y. Igarasi 1104 Neogene to quarternary lacustrine Sediment in the Kathmandu Valley, Journal of Nepal Geographic Society. volume 4. Special Issue (AD 1984)

ने.सं. ११२२ यंला १५

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भोंतया चण्डेश्वरीजात्रा

न्ह्यखें

वैशाख शुक्लपूर्णिमा वयूवं छखे स्वाँया:पुन्हीया खँ न्ह्य:नेवइ सा मेखे नेपागा:लिक्कला:गु भ्वंदेशय् त:जिक हनावयाच्वंगु चण्डेश्वरीजात्राया खँ न न्ह्य:ने व हे वंइ । थ्व हे चण्डेश्वरीया जात्रालिसे स्वानाच्वंगु पुन्ही जुया: थ्व पुन्हीयात भ्वंपुन्ही चण्डीपुन्ही न धायूगु या: । थपायूसकं नांदंगु पुन्हीलिसे स्वानाच्वंगु भ्वंदेया म्हसीका थन न्ह्यथने ।

म्हसीका

पुलांगु ल्याखं धायूगुख:सा यैंया हनुमानध्वखां न्हय् क्वय् पूर्व १ नम्वरय् ला:गु थौकन्हयूया भासं धायूगुख:सा येंन २६ किलोमिटर पूर्व अरनिको राजमार्गया छगू प्रमुख व्यापारिककेन्द्र भ्वँदे अर्थात वनेपाया अवस्थिति ८५ं ३२ं पूर्वीदेशान्तर व २७ २७ं २७-२७ं ३० उत्तरीअक्षांशय् ला:। थ्व थाय् समुद्री सतहलं १,४६१(त्रिभूवनचोक) मिटर च्वयूला: । खास भ्वँदेयाजक क्षेत्रफल ३ वर्ग कि. मि. ख:सा वनेपा नगरपालिका दक्व कायूबले १८ वर्ग किलोमिटर दु । ११ गू वडाय् इनात:गु थ्व दे सांगा, खोपासि, नाला, धौख्य:, श्रीखण्डपुर, चौकोट व पनौतीया केन्द्रविन्दुकथ कैत:गुदु ।ने.स.११११(सन् १९९१) या जनगणनाकथं थनया जनसंख्या १२,६२२ दु, गुकी मिसा ६,३३५ व मिजं ६,२८७ दु । थनया जनघनत्व, ४,२०७ प्रतिवर्गकिलोमिटर दुसा साक्षरता करीव ५०% दु । थनया मूख्य

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

खुसि नाला-पुण्यमती (भ्वंखुसि) पश्चिमय् ख:सा पूर्वय् चण्डेश्वरी (चासु) खुसि ख: । थ्व थाय् च्याम्ह गणेद्यो, च्यागू बिहार, च्याग:पुखुलिं चा:हुइकात:गुदुसा थ्व थाय् न्याँया बां लू ।

भ्वंदेयात थौंकन्हय् नेवा:तसे भ्वं अथवा भ्वँत, नेपाली नवाइपिसं बनेपा धैच्वंगु दु । छगू हे थाय्यात निथी नामं थुइकाच्वंगु दु ।

नामकरण

स्थानीय मनूतसे भ्वँदेया पुलांगु नां **भुजङ** ख: धाइ। तर थ्व शव्द छुं अभिलेखय् प्रमाणिक रुपं च्वया: वा कियात:गु खनेमदु । भुजङ्गया शाब्दिक अर्थ **ल्हा:** वा **नाग** धैगु थुइकी ।चण्डेश्वरीया रक्षक **मी** नागया इलाका जूगुलिं थ्व भुजङ जूगु धैगु जनश्रूति दु सा प्रामाणिक आधार धा:सा थौंतक मलूनि । अथेख:सा चण्डेश्वरींया गणय् नाग, पिशाच नं दुगु अनुश्रुति दुगुलिं थ्व भुजङ्ग धात्थे व हे नाग जातिया हे ख:सा भ्वँतय् दुपिं नागजातिया नामं हे थ्व थाय्या नां च्वंवंगुखयफु। थुकिया अनुसन्धान जुइ हे मानि । थनया दछुटोलय्च्वंगु गोरखनाथदेग: लिकच्वंगु वि. सं. ६६५ (?) पाखेया अभिलेखय् उल्लेख जूकथं थ्व थाय् चाङ्गुनारायणगा:कथं उल्लेख जुयाच्वंगु दु । अले थन धाइगु धापूकथं थौंकन्हय् आजाद माध्यमिक विद्यालयया प्रवेशद्वारलिक स्यनाच्वंगु देग: गुम्हसिन भगवती, गुम्हसिन चांगुनारायण धाइ । यदि व देग: चाङ्गुनारायणया खतधा:सा छुं सार्थकता दयफु । उगु देग:या दक्षिण, उत्तर व पूर्वपाखेया फाँटसमेत चंगुनारायणयात कुलदेवता (दिगुद्य:) मानय्याइपि कायस्थतय्गु (थुमिसं थ:त **डाभु कायस्थ** धाइ) आपा: हे जग्गा दुगुलिं ला:सा व देग: चांगुनारायणया

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जुगु व थ्व हे चागुनारायणया थायक्‌थं भ्वँदेयात का:गु जुइमा: । तर ख्वपया चागुनारायण व थनया स्वापूदुगु प्रमाणधा:सा गनं हे खनेमदु । च्वय् न्हयथनागु शिलालेखय् थाय्‌या नां ज्यलाच्वंगुलिं संभवत: भुजङ्ग जुइमा: धैगु विश्वास यानात:गु दु । थ्व नां भ्वँदेया न्हय्‌गांमध्ये नालायात "उपरिमनालङग्राम"(बज्राचार्य;११००: ५१२) सांगायात "शंङ्गा" धाइगु लूगुलिं थाय्‌या नांया ल्यूनेच्वंगुआख: "ङ" वा "ङ्ग" लिसे ज्व:लागु अले लिच्छवीकालय् प्रचलित थाय् वन, खुसिया नां संस्कृत मखसे मेगु हे दुगुलिं अले किरातभाषा परिवारलिसे सत्तिगु नां *म्हस्प्रिङ ,पुठम्प्रिङ, जेल्प्रिङ, प्रोङप्रोवाङ, खोप्रिङ* थें हे वनेपाया पुलांगुना *भुजङ्ग* जुइफु (प्रधान; १११८: २१) ।

अभिलेखीय प्रमाण

अभिलेखय् भ्वंदेयात **भ्वँत** (सं ३७६) **ब्यनापे** (सं. ४३३), **ब्यनापे क्वाठ** (सम्वत् ४४३), **ब्यनाप्पा क्वाठ** (सम्वत् ४५२), **भ्वन्त** (संवत् ४९०), **वन्दिकापुर** (ने. सं. ९५०), **वनिकापुर** (ने. सं. ९६१) प्रयोग या:गुखनेदु । थौकन्हय् छ्यलाच्वंगु *वनेपा* खँग्व: दकलय् न्हापा वि. सं. १८३६ दँय् चण्डेश्वरी देग:या दक्षिणपाखेच्वंगु फल्चाय् **वनेपा ग्रामे** धका: छ्य:गुखनेदुसा वि. सं. १९३० दँया चण्डेश्वरीया हनुमानद्य:या शिलापत्रय् **वनेपा** धका: न्हापां छ्य:गुखनेदु । थ्व शव्दया खासअर्थ थ्व हे ख: धका: धाय्‌मफुसां न्हापा छ्यलात:गु *व्यनाप्पा क्वाथ ,व्यनापे, व्यानापे क्वाठ*, थौंया वनेपाया पूर्वरुप ख: धाय्‌छिं (प्रधान; १११८ : २५) ।

वनेपाया अर्थ छु धका: न्यनधा:सा स्थानीय मनूतयसं थुकथं न

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

धायगु याः । नेपाः धैगु विशाल नेपाल वा नेपाःगाः खःसा बःचाधंगु नेपाःथें च्वंगुलिं थ्वैत वनेपा धाःगु खःधाइगु नं न्यनेदु ।

अथे हे भ्वंदे धैगु न न्हापान्हापा अङ्गाखानाय् च्वइगु भ्वं आपूर्ति याइगु थाय् जूगुलि थ्व थाय्यात भ्वंदे धाःगु धाइपि नं दु । अथे हे बनेज्या याइपिनिगु शहर जूगुलिं वनेपा जूगु धाइपिं न दु ।

भाजु ज्ञानकाजी मानन्धरयाकथं भ्वंदेशय् च्याम्ह गणेश च्यागःपुखू दुगु थाय् खः । *गनेद्यः* धैगु *विनायक*, *पुरी* धैगु *शहर* अर्थात *विनायकपूर* धाधां हे *विनापा* जुया *वनेपा* जुगु जुइमाः धैगु न भनाइ दु । थ्व खँ पुष्टी याय्त ऐतिहासिक सामग्री दुवालाःस्वयूमाःगुदनि ।

जात्रा उत्थान

चण्डेश्वराजात्रा स्वाँयाःपुन्हि वा चण्डीपुन्हिखुन्हजक जुइगु खःसां थ्व जात्राया शुरुवातधाःसा बछलाथ्व अष्टमिखुन्हुनिसें हे जुइ । वनेपाया चण्डेश्वरीद्यः **भोछिभ्वया** खलःया दिगुद्यः जूगुलिं चण्डेश्वरीजात्राय् भोछिभ्वयूखलःया तःधंगु हे महत्व खनेदु । **च्याः, चाकुबजिं, लाखे** व **धुँ यानाः प्यखलः** दुथ्याःगु भोछिभ्वयाखलःया बछलाथ्व अष्टमिखुन्हु जुइगु देपुजाधुंकाः विधिवतरुपं चण्डेश्वरीजात्रा शुरु जुइ । थुखुन्हुनिसें नायःतसें चण्डेश्वरीया खः सालीगु लँपुइ बौह्वली । थुकथं बछलाथ्व अष्टमिखुनिसें पुन्हीतक बौह्वलेगु चलन थौ नं दनि । खःजात्राय् छुंकथंया विघ्नवाधा मवयूमाधकाः थथे बौह्वलेगु चलन जुयावःगुखः । थुलिबाहेक नं भोछिभ्वयूखलःतसें **तःला भाजुपिं थंनिसें दुले भमचा तयेमदु, छ्यंगुया लकां न्ह्यायेमदु, देशय् सिथं हकेमदु, कलकत्ती कुसा कुयेमदु, सलाम्हादा् च्वनेमदु** (*ताःलाः*

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भाजुपिं थनिनिसे दुली भम्चा तय्‌मदु, छ्यंगूया लाकां न्ह्याय्‌मदु, देशय्‌ सिथं हय्‌मदु, हाकुगु कुसां कुइमदु, सल गय्‌मदु) धका: ख:जात्रा जुइगु लँधुच्छि च्वयक:वनेमा: । न्हापान्हापासा थुकथंया नीतिनियम सकसिनं पालना बांलाक हे या: । तर थौंकन्हय्‌ थुकिया सांस्कृतिक व धार्मिकमहत्वयात मथुया: मनूतय्‌सं थुकियात अन्धविश्वास धका: धाय्‌गुयानावैच्वंगु दु ।

विधि

अथे ला पुन्हिखुन्हुजक ख:जात्रा जुइगु ख:सां भ्रूण्डैभ्रूण्डै छवा: न्ह्य:निसें स्वधा:हितित्वा: दबुलिइ ख: दय्‌केगु ज्या जुइ । थथे ख: बांलाक, बल्लाक दय्‌केत व ख: सालेत साय्‌मितय्‌गु छगू **ख:गुथि** हे दय्‌कात:गुदु । थ्व ख:दयकेत मा:गु **तुसिँ** (तूसिँ) ख्वपया सल्लाघारीया जंगलं हय्‌गु चलनदु । तूसिँ थथे ल्यइ । छम्ह दुगुचित पुजा याना: अय्‌ला: त्वंका: व जंगलय्‌ त्व:ता:छ्वइ । अले व दुगुचां च्व:गु सिमा ल्यया: व दुगुचित भोग बिया: व दुगुं च्व:गु सिमा पाला:हय्‌गु चलनदु । भोछिम्व्वय्‌तय्‌सं पुजाआजा याका: द्वारेया रेखदेखय्‌ थुकथं तूसिँ हया: स्वधा:हितित्वा:या दबुलिइ तया: ख:दय्‌की । थुकथं दय्‌कीगु ख: तसकं त:धं जुइगुलिं छुं जुया: व ख: स्यंसा वा त्व:धूसा जात्रा मदीमाधका: छगू **लिलाख:** नामं चिधंगुख: छख: वकुत्वालय्‌ गणेद्य:या नापं तयातइ । थ्व ख: मूख:स्वया: चीख:जूगुलिं याउसेच्वनी । थ्व ख: नं छुं जुया: स्यंसा वसिबें चीधंगु ख: **बिमानखतं** ज्या काइ ।

पुन्हिया प्यन्हुन्ह्य: अथेधैगु बछलाथ्व द्वादशिखुन्हु द्य:कुहांबिज्याइ । द्य:कुहांबिज्याइगु धका: थन छुं भचा बिस्कंपरम्परा दु । थुखुन्हु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लायकुली द्यःया तिसा सिलेगु व स्वयगु परम्परा दु । थन द्यःया तिसा दुगु धुकूया ताःचा द्वारेयाके छपू, पुजारीयाके छपू व भ्वछिभ्वयतयके छपुयानाः जम्मा स्वपू तयगु चलन दु । तर छुं दँ न्ह्यः तिसाय् थुनातःगुहिरा छगः तँसांनिसें भ्वछिभ्वयतसें ताःचा मतयगु यानाहल । थुकथं तिसा पितहयबले व दुतयंकेबले धुमधामनक्सा बाजं थाना भजनहालाः दुतपित यायगु चलन थौंतक नं ल्यं दनि ।

बछलाध्व चतुर्दशीखुन्हु सनिलय् तःगुथिं तःकः पुजा यायगु चलन दु । तःकः पुजायायत येंय् हनुमानध्वखां जुजुया प्रतीककथं खड्ग यंकाः लायकुलि तइ । थुखुन्हु थःथःगु विधिविधानकथं पूजापाठ यानाःछैंयछैंय् भ्वय् नइ । थुखुन्हु लायकुलिं पुजा यंकाः चण्डेश्वरी थ्यंकाः चण्डेश्वरीया न्ह्यने झिंनिम्ह फैचा बलिबीगु चलन दु । न्येनेदुकथं फैचा बाहेक तःम्ह दुगु ,खा व हँय् नं बलि बीगु प्रथा नं दु ।

पुन्हिखुन्हु बहनि स्वधाःहिति त्वालय् दयकूगु प्वंखः (द्यःमदूगु खः) यात बासलंमयाक मनूतयसं ल्हनाः चण्डेश्वरी द्यःयाथाय् यंकी । थथें प्वंखः यंकेन्ह्यः खः दयेकूपिन्त सुभाय् देछायकथं ग्वाः, ग्वय् इनेगु चलन थौंतक नं दनि । थ्व इलय् कानफट्टातयसं छम्ह भ्यायचा बलिबी । थुकथं चण्डेश्वरी थ्यंकेहगु प्वंखः चण्डेश्वरादेगःया पिनेसं तयाः विशेषपुजा यायधुंका द्यःछेंनं चण्डेश्वरी द्यःयात कुहांबिज्याकाः खतयतइ ।

थुलिधुंकाः उगु द्यःखः दे चाःहीकेत पितहइ । थथे खःजात्रा यायत हयबले **ल्हा कायो मेनः, ल्हौंः ल्हौंः** (ल्हाः ना मासा, ल्हँ ल्हँ) धका खःक्वब्यूपिनि तालय् लाकी । थौकन्हय् मथुया खःवा गथे जुया खः मस्यू "ल्हाः ल्हाः" जक धायगु चलन खनेदु । थ्व खतय्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

द्वारे, अवाजु व मेपिं नाइकेपि नं च्वनावनेगु चलनदु ।

पुन्हिखुन्हु सुथन्हापां मतपूजा जुइ । थुखुन्हु छेँखापत्तिकं छप्वाः छप्वाः मुस्याः (चिलाख) वा पाल्चा ज्वनाः सकलें भ्वमिंत लायकूनिसें चण्डेश्वरी जुयाः अनं पूर्वउत्तरय् छगू किलोमिटरति तापाःगु जसिगाः (जलेश्वर) महाद्यः पुज्याः वनी । मचा कुहांवयधुंकुपिं (गर्भपतन जुइधुंकूपिं) मिस्तयूसं थुखुन्हु म्वःल्हूया जसिगाःमहाद्यः पुज्यातधाःसा लिपांनिसे मचा कुहावनीमखुधैगु तःधंगु विश्वास थौतक नं दनी ।

कन्हय्खुन्हु द्यःया खः वकुत्वाःया दैत्यल्वँहं दुगुथासय् थ्यनकि चण्डेश्वरीमाइयात लसकुस याइ । थ्व दैत्यल्वँहतय् चण्डासुर दैत्यया वध जूगु खः धैगु सकसिया विश्वास दु । थथे लसकुस यायत भ्वछिंभ्वयूखलःया इही मयाःपिं ख्वालय् घाःखूमदूपिं, वा महापिं निम्ह कुमारीमस्तसें लसकुस याइ । चण्डेश्वरीद्यःयात लसकुस यायबले भम्चायात थें दक्वविधि पूवंकाः लसकुस याइ । लसकुस यायधुंकाः येंनं यंकूगु खड्ग लःल्हानाः द्वारेयात खतय् तइ । थ्वइलंनिसें जात्रा सिमधःतले द्वारेयात जुजुया प्रतिककथं कायगु चलनदु । थनलिं लसकुस याःपिं कुमारीमस्तयूसं द्यःयात तपुनातःगुकापः उलाः जात्रा न्ह्याकी । थथे जात्रा याइबले भ्वमितयूसं व श्री ५ या सरकारपाखें त्वाःत्वाःपत्तिकं चण्डेश्वरीया पूजा याइ ।

चण्डेश्वरीया द्यः खः देशय् चाःहीकेधुंकाः वकुत्वालयन्ह्यःने प्यकालँ थ्यंकाः जात्रा क्वचायूकेकथं वहनी कलंदान याइ । थ्व भवलय् बलि बियातःगु बाहांया ला, समयबजि ह्वली । थथे ह्वलीगु प्रसाद कायत यक्क मनू मुनी । थथे प्रसाद कायफूसा मनोकांक्षा पूवनीगु जनविश्वास दु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

द्यः जात्रा सिधय्काः चण्डेश्वरीद्यःयात पुजारीतय्सं ब्वहलय् क्वबिया द्यःछेँय् यंकेगु चलनदु । द्यःछेंय् थ्यंकेधुंकाः भ्वछिभ्वय्खलःतर्से क्वःचिकनं साय्काः पुजा याइ । थ्व बाहेक बछलागा तृतियातक्क नं चण्डेश्वरी द्योयात **द्योगिं छाय्गु** धकाः सगं बी । जात्रा सिधय्का बछलागा चौथिखुन्हु द्यःथहाँविज्याइ । द्यःथहांबिज्याकेगु धकाः द्यःया तिसा बाजं सहित धुमधामनक्सां लाय्कुली यंकाः तिसा स्वयाः चण्डेश्वरी द्यःछेंय् यंकातइ । पंचमिखुन्हु खड्गजात्रा जुइ । येंया हनुमानध्वखां बछलाथ्व द्वादशीखुन्हु भ्वँतय् यंकूगु जुजुया खड्गयात जात्रा यानाः पुलांबजारतक हयाः बिदा बी । थथे भ्वंदेया चण्डेश्वरीजात्रा क्वचाइ ।

चण्डेश्वरी (खनाल; १०९० : ३९ (४ : ४४)) व धनेश्वरमहादेव (खनाल; १०९० : ४३ (५:५-६)) या खँय् **नेपालमहात्म्यय्** बांलाक उल्लेख यानातःगुदु । चण्डेश्वरीद्यःया जात्रा स्वल अले भक्तिपूर्वक दान यात धाःसा स्वर्ग वनीगु खँ नं नेपालमहात्म्यय् (५:६१) उल्लेखजूगुदु । धनेशं (कुवेर) स्थापना याःम्ह धनेश्वरमहाद्यः दर्शन यातधाःसा तःमि जुइगु खँ नं नेपालमहात्म्यय् (५:५-६) च्वैतःगुदु ।

चण्डेश्वरीद्यःया नां काय्बले मुख्ययानाः भ्वंदेया चण्डेश्वरीया नां न्ह्यःने वःसां मेमेथाय्याय्यापिं चण्डेश्वरी भ्वतं थाय् त्वःतावंबले द्यः सालाः यंकूगुलिं गन गन भ्वंमित च्वंवन, अन अन चण्डेश्वरी द्यः दैगु जुल । मेगु भ्वँतय्च्वंम्ह चण्डेश्वरी थें साधना यानाः दय्कातःगु अथवा भ्वँतय् सालाः छगूपीठविशेषरुपं स्थापना यानातःगु खः । थ्व भ्वलय् ख्वपया चण्डेश्वरी, यल पिम्वाहालया चण्डेश्वरी, यल वालकुमारीया चण्डेश्वरी, टोखाया चण्डेश्वरी मुख्यतया न्ह्याथनेगु याः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भ्वंदेशय् चण्डेश्वरी जात्राया लच्छिन्ह्यवनिसे अथेधैगु चैत्रशुक्ल पूर्णिमा अथवा ल्हुतिपुन्ही निसे परनाम पाठ याना: वैशाख पुन्हीखुन्हु क्वचायकी । थ्व परनाम धैगु चण्डेश्वरीया स्तोत्र ख: । थुकिया न्हापांगु भ्व: *परनाम याङा गुरुसके आज्ञा फोने । भवानिय चरणस चिततसे चोने । चण्डिकाया महात्तम ङेने ल्हाये आव । महामाया चण्डेश्वरी गूज याङा भाव ।* धका: च्वैत:गुलि थ्व स्तोत्रया नां हे परनाम धका स्थानीय मनूतसे धाइ । थ्व स्तोत्रय् चण्डेश्वरीया तपस्या, चण्डासुरं इन्द्रलोकय् हमला, चण्डेश्वरी लिसे ल्वापुया खँ न्हयथना चण्डेश्वरीया महिमा वर्णन याना त:गु दु । थ्व स्तोत्रया च्वमि जगतकेशरी धका च्वैत:गुदु । थ्व हे स्तोत्रनापं धनेश्वरस्तोत्र न ब्वनेगु याइ । थ्व न जगतकेशरीं हे च्व:गु ख: । (परनाम व धनेश्वर स्तोत्र क्वय् बियागु दु)

भ्वँतय् छगू चलन छु दु धा:सा यलया जलदेशय् (हरिसिद्धि)या मनूत भ्वँतय् दुहांवयमज्यू धैगु धारणा दु । छाय्धा:सा चण्डेश्वरीद्य:या सन्तान हरिसिद्धिद्यवं नयाव्यूगुलिं जलमित भ्वँतय् दुहांवयमज्यू धैगु धापू स्थानीय मनूतसें विश्वास यानाच्वंगु खनेदु ।

भ्वँतया जात्रा नां कायवं भ्वंदेलिसे स्वानावइगु न्हय्गांया नां छक: न्ह्यथनेगु सान्दर्भिकजुइ ।

१. **नाला** - संवत् ११८ या शिलालेखय् "उपरिमानालङ ग्राम" उल्लेख जूगु थ्व नालादे नालाकरुणामय व उग्रचण्डीभगवतीया निंति नांदंगु वस्ती ख: ।

२. **चौकोट** - भाषावंशावली अनुसार आनन्ददेवं वि. सं. ११५३ दँय् ख्वपनापं चण्डेश्वरीलिक वनेपुर, प्रयागतीर्थलिक्क पनौति,

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नालाभगवतीलिक्क नाला, नारायणलिक्क धौख्यः, धनेश्वरलिक्क खड्पु चकोऋषिया आश्रमलिक्क चौकोट व साङानांप न्हयूगूदे दयूकूगुखः ।

३. **श्रीखण्डपुर** - थ्व थाय्यात नेवाःतसें खम्पु धाइ । धुलिखेल नगरपालिकाया वडा नं. ८ लागाय्लाःगु थ्व थासं थौकन्हय् अलग्ग अस्तित्व तंकेधुकूग दु ।

४. **पनौति** - भ्वँतं ६ किलोमिटर दक्षिण तापाःगु पूण्यवती व रोशीखुसिया दथुइलाःगु थौकन्हय् पनौति नगरपालिकाया केन्द्र खः । थनया इन्द्रेश्वरमहादेव नां दं ।

५. **साङा** - थ्व काभ्रेजिल्लाया न्हापांगु वस्ती खः।

६. **धुलिखेल** - थ्व थाययात नेवाःतसें **धौख्यः** धाइ । काभ्रे जिल्लाया सदरमुकाम व धुलिखेल नगरपालिकाया सदरमुकाम थ्व थाय् समुद्र सतहलं १,६२५ मिटर च्वय् लाः । येंनं ३० किलोमिटर पूर्व व भ्वँतं ४ किलोमिटर पूर्वय् लाः । थन नेवाःतय् ४० गू थर दु ।

७. **खोपासी** - पनौतिं २ किलोमिटर दक्षिण पूर्वय् लाःगु थ्व थाय् पाँचपाण्डव गुप्तवास च्वंगु थाय् धकाः किवदन्ती कनेगु याः । संवत् ५२० या अभिलेखय थ्वैत **कुर्प्पसि** धकाः उल्लेख जुगुदु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थ्व न्हय्गामय् भजन याइगु परनाम व धनेश्वरी स्तोत्र थथे खः

परनाम

ॐनमः श्री चण्डिकायै
श्रीचण्डेश्वरी स्तोत्र

परनाम याङा गुरुसके आज्ञा फोने ।
भवानिय चरणसं चित्ततसे चोने ।
चण्डिकाया महातम ङेनेल्हाये आव ।
महामाया चण्डेश्वरी पूज याङा भाव ।।

अतभुत महिमा खाँ ङेने रसताया ।
जनम सुफल जुव कृतारथ काया ।।
ङेङ ङेङ सन्तजन मन निश्चयन ।
प्रतिपाल याक लौक करुणामयन ।।

सवर्दा न कृपायाक मोचातो खङव ।
जगत जननी बस अति दया चाब ।।
धर्म अर्थ काम मोक्ष बरदान बिसे ।
बिज्याक भोतसं सदा थम बास यासे ।।

सुर, नर, मुनिसन गण गन्धर्वन ।
अपसरा नाग गुह्य, जक्ष किन्नरनं ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बिद्याधर सिद्ध जोगी जुयाव प्रसन्न ।
नित्य प्रति पुजलपं परार्थना याता ।।

चण्डिकाया पादुकास सेवलपंचोने ।
धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष पेता बरफोने ।।
कृपा याङा बिज्याहुने छलपोलसेन ।
चण्डासुर मोचका खाँल्हाये कथाजिनं ।।

अगोचल अज्ञमखा क्षमा यायेमाल ।
हे परमेश्वरी छिके जिन नमस्कार ।।
पुरबया तपस्यानं परताप थुला ।
त्रिभुवन जयलपं चंडासुर जुला ।।

महात्रासं माने याङा देबलोक जुला ।
राज्यदको हललपं चण्डासुर काला ।।
देबलोकपनि चोने गनानं मफतो ।
बालें बालेलिसें छुला उभार मदतो ।।

देबलोक समस्तक गुपत न चोना ।
गथेयाये आव छिजी चोनबने गना ।।
उपाय छु दव आब याव प्रतिपाल ।
धकाव साहुति धाले छम्हसेनं धाल ।।

चण्डासुर भयानक महातप लाक ।
महादेबसके वङा तव बर लाक ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पुरूषन स्यायमदु थका वर फोना ।
महादेव भोलानाथं धयाथे न बिला ।।

थुलिया प्रभाव थुका चण्डासुर जुला ।
मखाँङा उपाय मेव जिन धया गुलिं ।।
चंडेश्वरीसके छि जि वनेगु शरण ।
वस बिना मदुदुःख याइव हरण ।।

इन्द्रादि देवगणनं खवधकं चोना ।
रकतचन्दन वन मन थाङवाना ।।
धयाथें वङाव देवस्तुति याङाचोना ।
जिपनि शरण वया छि चरण जोङा ।।

याङाबिज्याहुने छिन देव उपकार ।
मामबबु गतिमति छलपोल थाल ।।
रक्षायाङाबिज्याहुने ममन मचातो ।
जिपनिस बास याये गनान मदतो ।।

चण्डासुर पापीष्टनं दुःख बिलवला ।
जिपनिस राज्यदक्वो वन कासेताला ।।
अतिकष्ट दुःख पीडा थ्वन बिलवला ।
गथेयाये प्रतिपाल लखलपे तलो ।।

चण्डासुरपापीष्ट थ्व स्याये छिनं माल ।
देवगण कृपायाङा याहुने उध्दार ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

देवगण धया वाक्य ङेङाव देवीनं ।
प्रतक्ष याङाव पिहाँ बिज्यात बननं ।।

शस्त्रअस्त्र धरलपं सिह बाहननं
तेजोमयरुप याङा प्रशन्न बदन ।।
देबलोक वप दङा दंदवत याता ।
ल्हाथ ज्वज्वलपंचोङा नाना स्तुतियाता ।।

अनेक प्रकारं बध परार्थना याता ।
जिमिस सङ्कष्ट जुलो रक्षायाव माता ।।
जिमिसं दुःखया कथा अपमान जुलो ।
चडासुर बधयाये मनथान तेलो ।।

बारम्बार नमस्कार बिनति जिमिस ।
असह बेदन जुलो अतिन जिमिस ।।
धकाव बिनतियाङ देवगण चोना ।
चडासुर दानवया जित बध फोना ।।

थथे चोंचों चंडासुर जुद्ध यातवला ।
शब्द ताया देवगण सक्लेन सुला ।।
नाना पंछरुप याङा देवगण वना ।
फले फले दशदिग वेगयाङावना ।।

मयुर, बोहल, कोख, सारसया रुप ।
कपोत, चकेवा मरु राजनश रुप ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जिवजिवं कोकिलादी रुपकासेहिला ।
तेतिस्कोटि देवलोक पंक्षीरुप जुल ।।

महामाया चंडीकास अन्तध्यार्न जुला ।
रकतचन्दन वन सकलेन सुला ।।
दानवनं देव हाता आसेआसेधक ।
जिमिस हस्तसलातो गनवने धकं ।।

छम्हान मखाङा देवदानब गणनं ।
विचालयाङाव सोलो थिथि नुगलन ।।
दानव छम्हान धाला सिमास दुबिला ।
सिमा तोकधेङासोला देव दवधाला ।।

धाया खाँ ङेङाव चडासुर दइत्यन ।
खड्गकासे तत्कालन सिमा तोतेधेना ।।
जगतजननी देवी चंडीका बिज्याला ।
हुँकार शबदयाङा चडासुर हाता ।।

ले ले दुष्ट दानव छ थनि तुनिलाता ।
छ व जुब्ध यायेधका थम थि थि न्वाता ।।
अनेक प्रकारं जुब्ध दानवनं याता ।
शस्त्रअस्त्रजोङा थिं थिं बाहुजुब्धा याता ।।

चंडासुर दैत्यन थमं फुतोताला ।
मनन विचारयाङा देबीसके धाला ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छलपोल जगत्माता खव निश्चयन ।
जन मृत्यु छि हस्तस लातो बेगतन ।।

आसेआसे बिन्ती छिके क्षणमात्र लाङ ।
शिबलिङ्ग स्थापलपं जिन नामयाङा ।।
धयाथेंङ चंडेश्वर स्थानलपंतला ।
ध्यावलप चंडासुर जुद्ध यातवला ।।

क्रोधलपं चंडेश्वरी खड्ग प्रहारन ।
दानवया शिरच्छेद याता तत्कलन ।।
चंडासुर मृत्युजुव दइत्यन खाना ।
दशदिग बिसेवन चंडासुरगण ।।

आकासस देव दुं दुं बाद्य थाङाचोना ।
जयजयमाम धकं नाना स्वान ताना ।।
अपसरा गन्धर्वन नित्य गीत याता ।
किन्नरादि जक्षगण नाना स्तुति याता ।।

देवलोक समस्तक अति हर्षमान ।
नानाबस्तु पुजलपं देबलोकसाना ।।
चंडीका संतोषजुसे देबलोक हाता ।
छमिस सेवान जिन अति रसताया ।।

हुनिहुनि देवगण थव राज्य याता ।
निर्भय याङावचोयो थाव प्रतिपाल ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चंडासुर वधयाङा कथा ङनेमाल ।
इहलाके परलोक ङ भिनान सार ।।

ग्वम्हन पुजन याता जन बैशाखन ।
जन जात्रा आनन्दन्न याक पुन्हीखुनु ।।
फलफूल, धूपदीप थम फक्वो छाक ।
जन स्तुति याये अथ भालपाव याक ।।

रोगशोक भय दुःख नाश याङातये ।
इहत्रस परत्रस सुख गति बिये ।।
थुलि कथा महातम देवलोक काना ।
हुनिहुनि देवलोक छपिंनि मथान ।।

महामाया चंडीकाया आदेश ङेङाव ।
थवथव थास व अनुज्ञा कायाव ।।
परम ईश्वरादेवी अन्तर्ध्यान जुला ।
परमार्थ हितायाङा ङङा थोखौं मूल ।।

जगतकेशरी धाला वर फोने माम ।
भुगतिमुगति ङता मनबान्छा काम ।।
पुराणस धयाथेन भाषा याङातया ।
ज्ञानि गुनिपनिसेन हिस्यायेमतेव ।।

इतिश्री स्कन्दपुराणे हिमवत्खण्डे नेपाल महात्म्ये
श्री चंडेश्वरी प्रादुर्भावन्ना धयायः समाप्तम् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

"ॐ नमः श्रीधनेश्वराय:"

श्रीधनेश्वर स्तोत्र

श्रीगुरुपद सेवनंकुरु राधिते शिवशङ्करम् ।
पञ्चआनन मुदित प्रसेन सकल दुःख निबारणम् ।।
लोचनत्रय मोचन भय करुणामृतसागरम् ।
श्रीपञ्चानन मुदित प्रेसेन प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।१।।

मदनवाहन बृषभवाहन ईषत्हास मुखाम्बुजम् ।
जटायुक्त विराजमानन निलकंठ त्रिलोचनम् ।।
जान्हवि शिरशोभितं हरं तिलक त्रिपुंड लेपितम् ।
गरल भोजन दिगक प्रसेन प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।२।।

चन्द्रशेखर भुजचतुर त्रिशुल डम्मरु धारणम् ।
बरद अभय पबित्र पानय भक्त त्रास निवारणम् ।।
शुशित विमल बपुषि केवल धर्मपुञ्ज महेश्वरम् ।
देवदानव बन्दितार्चन प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।३।।

नीललोहित नागभूषित ब्यालयज्ञ पबित्रकम् ।
कर्णकुंडल कींकिनेपुल केवलं युग मुदितम् ।।
शमशानबासित भस्मलेपित गिरिसुतार्थ कलेवरम् ।
परमसुन्दर देव शङ्कर प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।४।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सकल श्रीजक भुवनपालक जगतध्वंशन कारकम् ।
परम आत्म देवरुत्तम शरण श्रीजगदीश्वरम् ।।
बिष्णुबल्लभ देवदुर्लभ लिखित योग बिचि तितम् ।
पार्बतीपति ईश्वर शिव प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।५।।

ब्रह्म माधब दैत्य दानब देव दीगपति सेवितम् ।
समाधिर्जन तमौनिमानन ध्यायते हृदयाम्भुजम् ।।
मूध जजमति ध्वंशने क्रिति दीप ज्ञान प्रकाशितम् ।
बाण रावण द्रब्य नाशक प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।६।।

नरकार्णव पतित मानव बिषम सागर तारकम् ।
रोगशोक क्लेसनाशक दहन दारिद्र मोक्षणम् ।।
प्रणत दिनजन दुःखित निर्णय धर्मपुञ्ज पयोनिधिम् ।
सुजनपातक सिध्दिदायक प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।७।।

गमनागम सकस आगम योगिनीगण नायकम् ।
बिबिधरुप अनेक भेदक भैषज्यं भवसागरम् ।।
श्रवणकीर्तन रीहयामिह संस्कृते शिवसर्वदाम् ।
सरज श्रीजक भाबयामिह प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।८।।

धनेश अष्टक पापहारक जगतकेशरी निर्मितम् ।
पठति पबित्र भजन भगत देवदेव सदा शिवम् ।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भजनहृदय सकल मदया केवलं मन निश्चयम् ।
जदिच्छाया मन काम सिद्धिद प्रणम्य श्रीधनेश्वरम् ।।९।।

कवि जगतकेशरी विरचित धनेश्वराष्टकं स्तोत्र सम्पूर्णम् ।

इतिश्री सम्वत् साल कार्त्तिकवदी सोमवार
ईदं, स्तोत्र कथितम् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपालमहात्म्ग ब:कया: नेपालमण्डलय् जात्रा पर्व न्ह्यकात:गु खनेदुगुलिं थन मा:मा:गु अध्यायया मूल व उकिया नेपालभाषानुवाद बियागु दु ।

प्यंगूगु अध्याय

जैमिनिरुवाच - जैमिनिं धैबिज्यात

मार्कण्डेय मुनिश्रेष्ठ देवलोके पलायिते ।
किं चकार तदा चण्ड: सर्वसैन्यसमन्वित: ।।१।।

हे मुनिपिं मध्ये श्रेष्ठ मार्कण्डेय ! द्य:त विस्यूंवनेधुंका: सकल सेनायुक्त चण्डं छु धाल ?

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

पलायिते सुरगणे पक्षिरूपेण जैमिने ।
सर्वसैन्ययुतश्चण्ड: प्रययौ चम्पकं तरुम् ।।२।।

हे जैमिनि ! द्य:त भंग रुपकया: विस्यूँवनेधुंका: सेनासहित चण्ड चँसिमा (चम्पक तरु) दुथाय् वन ।

दृष्ट्वा सपर्यासम्भारं सर्वदेवविवर्जितम् ।
देवैश्च रचितं दृष्ट्वा चिन्तयामास दानव: ।।३।।

द्य:तसे ता:लाका: त्व:ताथकूगु पुजाज्वलं खना: दानवं बिचा:यात।

अयं सपर्यासम्भारो मद्वधार्थं सुरै: कृत: ।
पूजिता च महादेवी साऽप्यत्रापि नदृश्यते ।।४।।

थ्व पूजाज्वलं जित: स्यायत द्य:तयूसं ता:लाकूगु ख:, पुज्यानात:म्ह (महादेवी) न खनेमरु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

विहाय पूजासम्भारं देवैरपि पलायितम् ।।५।।

प्रायशश्चम्पकतरुं प्रविष्टा सिंहवाहिनी ।

सिंह गयाच्वंम्हदेवी लाःसा चँसिमाय् दुहावनजुइ अले पुजाज्वलं त्वःताः द्यःत न विस्यूवन जुइ ।

योत्स्ये चण्डिकाया सार्द्ध यावन्नो बलसंयुता ।

जायते तावदेवाशु कर्त्तव्या हि प्रतिक्रियाः ।।६।।

शक्ति मुंके मफुनिबले हे चाण्डिकालिसे ल्वाय्माः, याकनं हे लिच्चः काय्माः ।

चिच्छेद चम्पकतरूं बहिर्याता महेश्वरी ।।७।।

थथे बिचाःयाना दृढ पराक्रमीम्ह दैत्यं खड्गं चाँसिमाय् पाल ,अले महेश्वरी पिहाविज्यात ।

सायुधाष्टभुजा देवी कोटिसूर्यसमप्रभा ।

सिंहारूढा महादेवी दैत्यं दृष्ट्वा जहास ह ।।८।।

च्याका ल्हातय् अस्त्र सहितम्ह, कोटीसूर्य समान तेजदुम्ह सिंह गयाच्वंम्ह महादेवी दैत्य खनाः न्हिल ।

दैत्यो गिरिसुतां दृष्ट्वा प्राह दानवपुङ्गवान् ।

गृह्यतां दानववरा इयं परमसुन्दरी ।।९।।

दैत्यं गिरिसुता (पर्वतया म्ह्याय्मचा) खना श्रेष्ठ दानवतय्त "श्रेष्ठ दानवपि ! थ्व परमसुन्दरीयात ज्वँ" धाल

सुकुमार शरीरेऽस्याः प्रहारौ नैव दानवाः

कर्तव्यः सहसा भव्या तस्मादेषा प्रर्गह्यताम् ।।१०।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

हे दानवत ! थ्व तसकं बांला:म्ह अले क्यातुम्हसिया म्हय् काचाक्क घा: लाकेमते, उकिं थ्वैत ज्वँ ।

इत्याज्ञां चण्डदैत्यस्य लब्ध्वा दैत्या महाबलाः ।

अभ्याधावन् शिवां धर्तुं नारीबुद्ध्या दुराशयाः ।।११।।

चण्डदैत्यया थुलिखँ न्यना: महावलीपि दैत्यत मिसा बुद्धिपिकया: शिवायात ज्वनेत ब्वां ब्वां जुल ।

आगतान् दानवान् हुंकारेण तथाऽम्बिका ।

भस्मीचकार कोपेन निश्वासान् मुमुचेऽथ सा ।।१२।।

व:पि दैत्यतय्त हुँकार याना नौयाना बिल । अले तमं निश्वास ल्हात ।

निश्वासेभ्यो गण जाता महाबलपराक्रमाः ।

युयुधुस्ते तदा दैत्यैर्नानाशस्त्रास्त्रपाणयः ।।१३।।

निश्वासं यक्व बल व पराक्रमीपिं गणत जन्मजुल, उपि शस्त्र अस्त्रं सुसज्जित दैत्यगणलिसे ल्वात ।

ततः सुतुमुलं युद्धमभवल्लोमहर्षणम् ।

रजोभिः स्यन्दनोद्धूतैस्तुरगाणां खुराहतैः ।।१४।।

आच्छन्नाश्च दिशः सर्वा दृश्यते नैव किञ्चन ।

अभवच्चाकुलं सैन्यं पांसुभिश्च गजोद्धुतैः ।।१५।।

अले ग्यानापुक्क रोमाञ्चकारी युद्ध जुल । सल व रथया घ:चाकलं ब्वयूकुगु धुलं प्यख्यरं त्वपुल, छु हे खनेमन्त ! सेना आकुलव्याकुल जुल ।

क्षतजेन क्षणात् जाता नदी परमदारुणा ।

शूराणां हर्षजननी भीरूणां भयवर्द्धिनी ।।१६।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अब्ले हे कातरतयूत किमिसिक्क ख्याइगु, बहादुरतयूत लयूतायूकीगुफ़ीगु हिबा:न्ह्यात ।

यमद्वारे महाघोरे दैत्याप्राणहराऽभवत् ।

रजःशान्तिस्तदा जाता सूर्योऽपि परिदृश्यते ।।१७।।

ग्यानापुगु यमराजया द्वारय् दैत्यतयूगु प्राणकाल,धू क्वलात, अले सूर्य न खनेदत ।

देवीगणैर्दैत्यबलं भग्नं परमदारुणम् ।

भग्नं दैत्यबलं दृष्ट्वा चण्डः परमदारुणः ।।१८।।

भयङ्कर दैत्यया सेनायात देवीयागणं नष्ट यानाविल । ग्यानापुम्ह चण्ड दैत्यया सेना नाश जूगु खन्ना:

अभ्ययाद्रथवेगेन दारयन्निव मेदिनीम् ।

चण्डो ववर्ष समरे शायकैरतिदारुणैः ।।१९।।

पृथ्वी हे नुनी थें तं पिकया रथय् च्वना: चण्डं ग्यानाग्यानापुगु बाणं कयूकल ।

चिच्छेद बाहून् केषांचिद्व्रणानामतिदारुणाः ।

शिरश्चिच्छेद केषांचिल्लुघुहस्तः प्रतापवान् ।।२०।।

उरूँश्चिच्छेद केषांचिच्छरैराशीविषोपमैः ।

ग्यानापुम्ह प्रतापी चण्डं गुलिसिया ल्हाः त्वा:लात, गुलिसिया छ्यं घ्यन । गुलिसिया छाति ह्वखन ।

स्वबलं भग्नमालोक्य देवी परमकोपना ।।२१।।

अभ्ययादतिवेगेन चण्डं हन्तुं महाबलम् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थः सेना नाश जूगु खनाः तसकं तंचाम्ह देवी तसकं बल्लाःम्ह चण्डयात स्यात। सिक्क हे व्वां वन ।

चण्डोऽपि रथवेगेन अभ्ययाद् गिरिजां तदा ।।२२।।

आगतं दैत्यमालोक्य देवी सस्मितमब्रवीत् ।

चण्ड न रथय् च्वना बेगं गिरिजापाखे ब्वां वन । दैत्य ब्वांवःगु खना देवीं न्हिलाः धाल ।

युध्यस्वाद्य मया सार्द्धं स्थिरो भुत्वा महासुर ।।२३।।

इदानीं नाशयिष्यामि युद्धश्रद्धां महासुर ।

देवीवाक्यं समाकर्ण्य दानवो वाक्यमब्रवीत् ।।२४।।

हे महासुर ! जिलिसें बांलाक ल्वा । महासुर ! ल्वायगु छंगु ईच्छा आः हे पूवंकाबी । देवीया खँ न्यनाः दानवं धाल ।

दैत्य उवाच - दैत्यं धाल-

तिष्ठ तिष्ठ रणे देवि मा शिवे गर्वमावह ।

त्वया हताः सदा दैत्य देवानुग्रहकारणात् ।।२५।।

मयाऽद्य दर्शनं जातं युद्धश्रद्धां हरामि ते ।

शरैर्ववर्ष तां देवीमित्युक्त्वा दैत्यपुङ्गवः ।।२६।।

आसे आसे शिवा देवी ! यूद्धय् बल्लाकि, आपाः गर्व यायमते । द्यःतयगु अनुग्रहलं छं यक्व दैत्यत स्यात । थौ जिं छंगु यूद्धयायगु ईच्छा न्हंकाबी । थुलिधयाः देवीयात दैत्यं बांण कयकल ।

शरास्त्रं तस्य चिच्छेद गिरिजा किल लीलया ।

देवीमुक्ताञ्छरांश्चापि चिच्छेद दनुजाधिपः ।।२७।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

महास्त्रानपि चिच्छेद देवीमुक्तान् दनौः सुतः ।

दैत्यमुक्तानि शस्त्राणि देवी चिच्छेद लीलया ।।२८।।

गिरिजां दैत्यया बाण अपुक त्वा:ल्हानाबिल, देवीं कयूकूगु बाण दैत्य नं त्वा:ल्हानाबिल । दनुयाकाय दैत्यं देवीं त्व:तूगु त:त:धंगु अस्त्र न नष्ट यानाबिल, अले दैत्यं त्व:तूगु शस्त्र न देवीं याउँक त्वा:ल्हानाबिल ।

ततः परमसंक्रुद्धो दानवाधिपतिः शरैः ।

अर्दयामास गिरिजां दर्शयन् हस्तलाघवम् ।।२९।।

अले सिक्क तंचायाच्वंम्ह दानवराजं हस्तलाघव (ल्हातिं कयूकेगु अस्त्र) क्यना: बाणं गिरिजायात घा:यानाबिल ।

ततः परमसंक्रुद्धा दानवेन्द्रस्य चण्डिका

धनुश्छिच्छेद बाणेन शरेणैकेन सारथेः ।।३०।।

शिरश्छिच्छेद वेगेन ध्वजं बाणैरपातयत् ।

अले तसकं तंचायात्वम्ह चण्डिकां बाणं धनु त्वा:ल्हानाबिल । छपु बाणं सारथिया छ्यं त्वा:ल्हानाबिल । नापं बेगपूर्वक बाणं ध्वजा चानाबिल ।

स च्छिन्नधन्वा दनुजो मुद्गरं घोरदर्शनन् ।।३१।।

भ्रामयित्वाऽभ्ययाद् वेगाद् देवीं हन्तुं महाबलः ।

धनु त्वा:ल्हानाबीव तसकं तंचाम्ह सिक्कबल्लाम्ह दैत्य स्वयं हे ग्यानापुसेच्वंगु मुगः चा:हीका देवीयात छ्यायूत बेगं वन ।

दृष्ट्वाऽति मुद्गरं घोरं देवी परमकोपना ।।३२।।

चिच्छेद तिलशस्तस्य हस्तस्थं मुद्गरं शरैः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मुगः धूधूजुइक बाणं कय्‌का कुचा यानाबिल ।

च्छिन्ने मुद्गरे दैत्यः खड्‌गं चर्म प्रगृह्य च ।।३३।।

अभ्ययादतिसंक्रुद्धश्चण्डिकाऽपि शितैः शरैः ।

खड्‌गं चर्म प्रचिच्छेद सायकैरप्यपीडयत् ।।३४।।

मुगः नष्ट जुइवं सिक्क तंचाम्ह दैत्यं खड्‌ग व ढाल ज्वना ब्वाँय्‌वन । चण्डिकां च्वामुसे च्वामुसेच्वंगु शरं खड्‌ग व ढाल त्वाःल्हानाबिल, बाणं दैत्ययात तसकं तिल ।

मत्वात्मानं हीनबलं तां च मत्वाबलाधिकम् ।

महादेवं वरं स्मृत्वा स्त्रीबध्यत्वं स दानवः ।।३५।।

ज्ञात्वा प्रोवाच गिरिजां भक्तिमास्थाय चातुलाम् ।

थः तसकं बमलाम्ह, देवीतसकं बल्लाम्ह धैगु थुइका, थःत मिसां स्याइतिनि धैगु महादेवया वर लुमंकाः दानवं खुव भक्तिपूर्वक गिरिजायात धाल ।

दानव उवाच - दानवं धाल

न प्राकृताऽसि गिरिजे त्वां जानामि महेश्वरीम् ।।३६।।

आद्या शक्तिस्त्वमेवासि त्वया सृष्टं जगत्त्रयम् ।

त्वया च निहता दैत्या देवानुग्रहकारणात् ।।३७।।

हन्तव्योऽहं त्वया देवी जानम्येतन्न संशयः ।

हे गिरिजा ! छ साधारण मखु, महेश्वरीयात जिं म्हसिल, आद्याशक्ति न छ हे खः, स्वंगुलिलोक छं हे शृष्टी यात, द्यःतय्‌गु दयां छं हे दैत्यतय्‌त स्यात । हे देवी ! जित छं स्याइ जिं थ्व खँ स्यू, थुकी शङ्का हे मरु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

यावत् स्नात्वा महादेवी लिङ्गं संस्थापयाम्यहम् ।।३८।।
तावत् त्वमत्र समरे मद्वाक्यात् तिष्ठ चण्डिके ।

हे महादेवी ! गब्लेतक जिं म्वःल्हुया लिङ्ग स्थापना याय् ,अवलेतक जिगु खँ न्यना छं युद्ध दिकि ।

मां हत्वा तिष्ठ देवि त्वं रक्तचन्दनकानने ।।३९।।
नाम्ना चण्डेश्वरी भूत्वा भवानुग्रहकारिणी ।

हे देवी ! जित स्याना: छ थ्व रक्तचन्दन वनय् संसारयात अनुग्रह याइम्ह जुया चण्डेश्वरी नामं च्वं ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धाल

दानवेन्द्रवचः श्रुत्वा प्राह पर्वतनन्दिनी ।।४०।।
दानेवेन्द्र त्वया लब्धं ज्ञानं परमदुर्लभम् ।
न स्थास्यन्त्यसुरश्रेष्ठ प्राणिनः केऽपि सर्वदा ।।४१।।
दृश्यं श्राव्यं च यत् किञ्चिन्नश्वरं विद्धि दानव ।

दानवराजया खँ न्यना: पर्वतया म्ह्याचंधाल - हे दानवेन्द्र ! छं दय् हे मदुगु ज्ञान लुइकल, हे दैत्यश्रेष्ठ ! सुनं प्राणी सदा दैच्वनीमखु । हे दानव ! खनेदक्व, तायदक्व दक्वं नाशवान् धैगु सीकि ।

शिवलिङ्गस्थापनेऽपि न ते चिन्तास्तु दानव ।।४२।।
मया हतेऽसुरश्रेष्ठ शरीराल्लिङ्गमुत्तमम् ।
भविष्यत्यत्र सुखदं दिव्यं चण्डेश्वराभिधम् ।।४३।।
चण्डेश्वरीति ते नाम्ना स्थास्यम्यत्रासुरोत्तम ।
त्वां हत्वा समरे तीक्ष्णं भक्तानुग्रहकाम्यया ।।४४।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

दानव ! शिवलिङ्ग स्थापना यायृत चिन्तायायृमते । असुरश्रेष्ठ ! जिं छन्त स्यायृधुंका: शरीरं सुखबीम्ह दिव्य चण्डेश्वर नांयाम्ह उत्तमलिङ्ग पिहांवै । हे असुरोत्तम ! तसकं युद्धयायृस:म्ह छन्त स्याना: भक्तया अनुग्रह ईच्छा, छंगु हे नामं चण्डेश्वरी जुया सदां च्वने ।

श्रुत्वा गिरिसुतावाक्यं ततो दानवपुङ्गवः ।

हर्ष च परमं लेभे रणे विक्रममादधौ।।४५।।

पर्वतया म्ह्यायृया वचन न्यनालि श्रेष्ठदानव खूब खुशी जुया: युद्धयृ पराक्रम क्यन ।

उत्पाट्य पादपं दैत्यौ भ्रामयित्वा महाबलः ।

चिक्षेप गिरिजां हन्तुं ननाद सुमहत् स्वनम् ।४६।।

तसकं बल्लाम्ह दैत्यं सिमा लिना: फनफन चा:हीका तसकं हाला: पर्वतया म्ह्यायृमचायात कयृकल ॥

आपतन्तं तरुं दृष्ट्वा ततस्तु गिरिनन्दिनी ।

चिच्छेद तिलशो बाणैः पश्यतस्यस्य तत्क्षणात् ।।४७।।

सिमा व:गु खना: पर्वतया म्ह्यायृमचां व सिमायात हाम्वः पायृग्वयृक कुचाकुचा यानाबिल ।

चूर्णीकृतं तरुं दृष्ट्वा ततो दानवपुङ्गवः ।

उत्पाट्य महतीं गुर्वी शिलां परमयत्नतः ।।४८।।

चिक्षेप भ्रामयित्वोच्चैर्जगर्ज च महाबलः ।

सिमा धू यानाब्यूगु खना: दानवं साप मेहनतयाना त:ग्व:गु ल्वहं ल्ह्वना: चाहीका: व महाबलीं तसकं हाला कयृकाहल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

आपतन्तीं शिलां दृष्ट्वा ततो भगवती रुषा ।।४९।।

चिच्छेद शायकैर्वेगात् खण्डं खण्डं तपोधन ।

हे तपोधन जैमिनि ! ल्वहँ वःगु खनाः तमं भगवतीं व ल्वहं बाणं कुचाकुचा थलाबिल ।

शिलां च विफलां दृष्ट्वा दैत्यः परमकोपनः ।।५०।।

आययौ मुष्टिमुद्यम्य देवीं हन्तुं कृतश्रमः ।

ल्वँह न ज्यामवःगुलि तसकं तंचायाः दैत्यं ल्हाम्हूचिना देवीयात दायूत वन ।

समायान्तं ततो दृष्ट्वा दानवं सुरदुर्जयम् ।।५१।।

शूलेन हृदयं भित्वा पातयामास भूतले ।।

द्यःतसें त्याकेमफुम्ह दानव वःगु खनाः शुलं छाती ह्वखना बँय क्वथलाबिल ।

चालयन् सकलां पृथ्वीं ससरिद्वनपर्वताम् ।।५२।।

पपात धरणीपृष्ठे वज्राहत इवाचलः ।

नदी, वन व पर्वतयुक्तम्ह, सारा पृथ्वीयात हे संकाः वज्रं खरुंवंकूगु पर्वत थे बँय् ग्वारातुल ।

ववौ वायुः सुखस्पर्शः पुण्यगन्धवहस्तादा ।।५३।।

आसन् मार्गवहा नद्यः सुप्रभश्च दिवाकारः ।

अग्नयो जज्वलुस्तत्र हते तस्मिन् दुरात्मनि ।।५४।।

व दुरात्मा सीधुंकाः पवित्र बास्नावःगु, आनन्ददायी फय् सन, खुसि थःगु पायूछि थासं न्ह्यात, सूर्य न भिंगु जः बीगु जुल, अले मि न

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बांलाक च्यात ।

अस्य दैत्यस्य देहात् तु तेजोरुपमनुत्तमम् ।

जातं लिङ्ग महापुण्यं नाम्ना चण्डेश्वराभिधम् ।।५५।।

थ्व दैत्यया शरीरं तेजरुप दुगु उत्तम चण्डेश्वर नांयाम्ह तसक पवित्र पूण्यबीगु पुण्यलिङ्ग उत्पन्न जुल ।

ये द्रक्ष्यन्ति नरा लिङ्गं रक्तचन्दनकानने ।

तेषां हस्तगता सिद्धिर्भविष्यति न संशयः ।।५६।।

गुम्ह मनुखं रक्तचन्दनवनय् लिङ्ग दर्शनयाइ, वैत धात्थें हे सिद्धि दइ।

एवं चण्डासुरवधं कृत्वा सा शैलनन्दिनी ।

भक्तलोकहितार्थाय स्थिता तत्रैव कानने ।।५७।।

थुकथं व पर्वतया म्ह्याचं चण्ड दैत्ययात स्याना: भक्तजनया हितयाय्त् व हे वनय् च्वनाबिज्यात ।

अद्यापि वर्तते तत्र रक्तचन्दनपादपः ।

कृते प्रहारे निनदः श्रूयते नरशब्दवत् ।।५८।।

थौंकन्हय् न अन रक्तचन्दनया सिमा दनि, सिमाय् थानास्वःसा मनूया थे सः वः ।

वैशाखपौर्णमास्यां तु देव्या चण्डासुरो हतः ।

अतो महोत्सवस्तस्या रक्तचन्दनकानने ।।५९।।

तस्यां यात्रा नरैः कार्या देवीसन्तोषहेतवे ।

वैशाखपौर्णमास्यां तु चण्डेशप्रीतये तदा ।।६०।।

वैशाखपुन्हीखुन्हु देवीं चण्डदैत्य स्यात । उकिं रक्तचन्दनवनय् देवीया

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

त:धंगु उत्सव जुइ । वैशाकपुन्हीखुन्हु देवीयात खुसी यायृत अले चण्डेशयात प्रिति यायृत मनूतें जात्रा याय्मा: ।

दानं कुर्वन्ति ये भक्त्या तेषां स्वर्गो न संशयः ।

चण्डेश्वर्या महायात्रां ये द्रक्ष्यन्ति नरा भुवि ।।६१।।

पृथ्वीतलय् गुम्ह मनुखं चण्डेश्वरीया जात्रा स्वइ, भक्तिपूर्वक दान याइ, व अवश्य हे स्वर्गय् वनी ।

श्रुत्वाऽध्यायमिमं पुण्यं महापापौघनाशनम् ।

वेदान्तवेत्ता विप्रः स्यात् क्षत्रियो विजयी भवेत् ।।६२।।

धनधान्ययुतो वैश्यः सद्गतिमाप्नुयात् ।।

महापाप हे नाश याइगु थ्व अध्याय न्यना: ब्राह्मण वेदान्तवेत्ता जुइ, क्षेत्री विजयी व वैश्य धनधान्यं युक्त जुइ, शुद्रयात भिंगु गति दइ ।

इति श्रीस्कन्दपुराणे हिमवत्खण्डे ईश्वरीप्रादुर्भावो नामचतुर्थोऽअध्यायः ।।४।।

स्कन्द पुराणअन्तर्गन्त हिमवत्खण्डया
ईश्वरी उत्पन जूगु प्यंगूगु
अध्याय क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जैमिनि उवाच - जैमिनिं धैबिज्यात

नेपालक्षेत्रमासाद्य गुणाढ्येन महात्मना ।

किमकारि महाभाग तदाचक्ष्व पुरो मम ।।१।।

नेपाल (लागा) य् थ्यंका: गुणाढ्यमहात्मां छु यात ? महाभाग ! जित बखँ कनादिसँ ।

सूत उवाच - सूतं धाल

इति जैमिनिवाक्यान्ते मार्कण्डेयस्तपोधनः ।

गुणाढ्यचरितं सर्वं जैमिनिं प्राह शौनकः ।।२।।

हे शौनक ! जैमिनिं थुलि धायूवं तपोधन मार्कण्डेयं जैमिनियात गुणढ्यया दक्व बाखं कन ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धाल

नेपालक्षेत्रमासाद्य गुणाढ्यो द्विजसत्तमः ।

वाग्मत्यासलिले स्नात्वा दृष्ट्वा पशुपतीश्वरम् ।।३।।

क्षेत्रप्रदक्षिणं कृत्वा लिङ्गं संस्थाप्य यत्नतः।

आरुरोह ततो भृङ्गी कैलासं पर्वतोत्तमम् ।।४।।

श्रेष्ठब्राह्मण गुणाढ्य नेपालक्षेत्रय् थ्यंका: बाग्मतीया लखं म्व:ल्हुया पशुपतियात स्वया: क्षेत्रप्रदक्षिणा याना: यत्नपूर्वक लिङ्ग-स्थापनायायधुंका: उत्तमपर्वत कैलाशय् भृङ्गी वन ।

जैमिनि उवाच - जमिनिं धाल

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

भृङ्गिणा मुनिशार्दूल कथं क्षेत्रप्रदक्षिणम् ।

कृतं तद्विधिमाचक्ष्व लिङ्गस्थापनकं विधिम् ।।५।।

हे श्रेष्ठमुनि ! भृङ्गीं गुकथं क्षेत्रप्रदक्षिणा यात, उकिया विधि व लिङ्गस्थापनाया विधि न कनादिसँ ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैदिल

क्षेत्रप्रदक्षिणविधिः श्रूयतां मूनिसत्तम ।

क्षेत्रप्रदक्षिणं कृत्वा नर पापैः प्रमुच्यते ।।६।।

हे मुनि ! क्षेत्र-प्रदक्षिणाया विधि न्यनादिसँ, क्षेत्र - प्रदक्षिणा यानाः मनूत पापं मुक्त जुइ ।

पुर्वेद्युर्मानवो यत्नाद्धविष्याशी जितेन्द्रियः ।

भूमिशायी ध्रुवं भूयाच्छिवस्मरणतत्परः ।।७।।

छन्हुन्ह्यः यत्नपूर्वक हविष्य च्वना, इन्द्रिय त्याकूगु बँय् देनेगु व शिवयात लुमंकाच्वनीम्ह मनू जुइमाः ।

ततः प्रभाते वाग्मत्यां स्नानं कृत्वा यथाविधि ।

पूजयित्वा पशुपतिं संकल्पं नियतश्चरेत् ।।८।।

अले सुथय् विधिपूर्वक वाग्मती म्वःल्हुयाः पशुपति पूजा यानाः निश्चित सङ्कल्प यायमाः।

मासपक्षतिथीनां च निमित्तानां च सर्वशः ।

आदावुल्लेखनं कृत्वा ततः सङ्कल्पमाचरेत् ।।९।।

न्हापां हे महीना, पक्ष, तिथि व दक्व निमित्त न उल्लेखयाना सङ्कल्प यायमाः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

क्षेत्रप्रदक्षिणं देव करिष्ये विधिपूर्वकम् ।

संकल्पसिद्धिर्मे भूयात् त्वत्प्रसादान्महेश्वर ।।१०।।

अनुज्ञां देवदेवश देहि मे परमेश्वर ।

इत्यानुज्ञां प्रार्थयित्वा त्रिः प्रदक्षिणमाचरेत् ।।११।।

देव ! विधिपूर्वक क्षेत्रप्रदक्षिणा याय्, महेश्वर! छ:पिनिगु प्रसादं जिंगु सङ्कल्प-सिद्धि जुइमा , परमेश्वर ! द्य:या नं द्य: ! जित: आज्ञा याना बिज्याहुँ, थथे आज्ञाप्वना: स्वक: तक प्रदक्षिणा याय्मा: ।

ततो दक्षिणद्वारेण राजराजेश्वरी व्रजेत् ।

विलोक्य भैरवं देव वत्सलां प्रविलोक्य च ।।१२।।

गुह्येश्वरीं ततो गच्छेन्नदीमुत्तीर्य वाग्मतीम् ।

नत्वा गुह्येश्वरीं देवी चैलगङ्गां ततो व्रजेत् ।।१३।।

अले दक्षिणध्वखां राजराजेश्वरी, अनंलि भैरव व वत्सलादेवीयात स्वया: वाग्मती कुहांवनेमा: । गुह्येश्वरीदेवीयात नमस्कार याना: लिपा चैलगङ्गा वनेमा: ।

स्नात्वा वै चैलगङ्गायां पितृन् सन्तर्प्य यत्नतः ।

गोकर्णेशं ततो गच्छेन्महापातकनाशनम् ।।१४।।

चैलगङ्गाय् म्व:ल्हुया यत्नपूर्वक पितृपिन्त तर्पण बी धुंका: लिपा महापाप नाश याय्त गोकर्णेश वनेमा: ।

तमभ्यर्च्य महाभक्त्या यथाविभवविस्तरैः ।

तत्रानुज्ञां प्रार्थयित्वा गच्छेत् कारुणिकेश्वरम् ।।१५।।

हलंज्वलनापं गोकर्णेशयात दुग्यंगुभक्ति तया:पूजायाना: अनं आज्ञा

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

फ्वना: कारुणिकेश्वर वनेमा: ।

सुन्दरीं च ततो दृष्ट्वा गच्छेद्वै वज्रयोगिनीम् ।

ततो गरुडपूर्वं हि नायणमथो व्रजेत् ।।१६।।

अनंलिपा सुन्दरीयात स्वया वज्रयोगिनी वनेमा:, अनंलि गरुडनारायणयाथाय् वनेमा: ।

तं संपूज्य यथा भक्त्या गच्छेच्चैव कीलेश्वरम् ।

ततो वागीश्वरं गच्छेद्वाग्विभूतिप्रदायकम् ।।१७।।

भक्तिपूर्वक पूज्याना: कीलेश्वरय्,अनंलि वाग्विभूति बीम्ह वागीश्वरय् वनेमा: ।

तत्र कुण्डे नरः स्नात्वा वाल्मीकेशं प्रपूजयेत् ।

तत्रैव वसतिं कुर्याद् ब्राह्मणान् भोजयेत ततः ।।१८।।

व कुण्डय् म्वःल्हुया: मनुखं वाल्मीकेशयात पूजायाय्मा:। अन हे च्वना: ब्राह्मणपिन्त भोजन याकेमा: ।

रात्रौ जागरणं कुर्यान्नृत्यगीतादिकौतुकैः ।

ततः प्रभाते विमले स्नात्वा कुण्डे मनोहरे ।।१९।।

अनुज्ञां प्रार्थयेद्धीमान् कृताञ्जलिपुटस्तदा ।

अले बहनी न्ह्याइपुक नाचगान व बजानयाना जाग्राम च्वनेमा: । अले सुथय् निर्मल व सुन्दर कुण्डय् म्वःल्हुया ल्हा: ज्वजलपाव बुद्धिमानं प्रार्थना याय्मा: ।

जय वागीश्वर विभो जय त्र्यक्ष महेश्वर ।।२०।।

क्षेत्रप्रदक्षिणं कर्म निर्विघ्नं भवतु प्रभो ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

इत्यानुज्ञां प्रार्थयित्वा त्रिचम्पकसरो व्रजेत् ।।२१।।

जय वागीश्वर प्रभु ! हे स्वंगःमिखादुम्ह महेश्वर ! प्रभु ! क्षेत्र-प्रदक्षिणा या ज्या विघ्नरहित जुइमा, धकाः प्रार्थना यानाः त्रिचम्पक पुखुली वनेमाः ।

देवान् पितॄंश्च सन्तर्प्य तस्मिँस्तीर्थे शुभोदके ।

भोगिभोगसमासीनं माधवं पूजयेज्जले ।।२२।।

व शुभ तीर्थय् देवता व पितृपिन्त तर्पणयानाः, शेषशायी नारायणयात पूजायाय्माः ।

ततश्चण्डेश्वरीं गच्छेन्महादुरितनाशिनीम् ।

चण्डेश्वरीं पूजयित्वा चण्डेश्वरसमन्विताम् ।।२३।।

गच्छेद्धनेश्वरं लिङ्गं धनुवृद्धिकरं तदा ।

अनंलि महापाप नाशयाइम्ह चण्डेश्वरी वनेमाः। चण्डेश्वरनापं चण्डेश्वरीयात पूजायाना धन बीम्ह धनेश्वर लिङ्गय् वनेमाः ।

मौनी व्रजेत् ततो धीमान् लिङ्गं गोखुरेकेश्वरम् ।।२४।।

अद्यापि दृश्यते लिङ्गं गोखुराङ्कसमं मुने ।

तमभ्यर्च्य ततो गच्छेल्लिङ्गमिन्द्रेश्वराभिधम् ।।२५।।

अनंलिपा मौन च्वंच्वंम्ह बृद्धिमान् गोखुरकेश्वर लिङ्गय् वनेमाः । हे मुनि ! सायाख्वः थज्यागु लिङ्ग थौंकन्हय् न दहेदनि । अले पूजा धूंकाः इन्द्रेश्वर लिङ्गय् वनेमाः ।

लीलावत्या रोषमत्या सङ्गमे सुमनोहरे ।

स्नात्वा पितृन् समभ्यर्च्य दत्वा दानानि शक्तितः ।।२६।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अर्चयित्वेश्वरं लिङ्गं आशापूरेश्वरं व्रजेत्

तं समभ्यर्च्य विधिवड्डोलेश्वरमथो व्रजेत् ।।२७।।

लीलावती र रोषमतीया मनोहर दोभानय् म्वःल्हुया पितृपिन्त पूजा यानाः गच्छेकथं दान यानाः ईश्वर (इन्द्र) या पूजायानाः आशापूरेश्वर लिङ्गय् वनेमाः । विधिपूर्वक अन पूजायाना डोलेश्वर वनेमाः ।

तत्रैव वसतिं कुयार्दद् धारातीर्थेंऽतिपुण्यदे ।

रात्रित्रये नृत्यगीतपुराणश्रवणैर्नरः ।।२८।।

स्वन्हुस्वचातक नाचगानयाना पूराण न्यनाः गाक्क पूण्य बीगु धारातीर्थय् बासं च्वनेमाः ।

प्रातः स्नात्वा समभ्यर्च्य डोलेश्वरमिति क्रमात् ।

अनुज्ञां प्रार्थयेत् तत्र भक्तियुक्तो नरोत्तमः ।।२९।।

सुथय् म्वःल्हुया छसिंकथं डोलेश्वरयात पूजायानाः भक्तिदुम्ह मनुखं आज्ञा फ्वनेमाः ।

जय डोलेश्वर विभो क्षेत्रवासिजनप्रिय ।

अनुज्ञां देहि देवेश प्रदक्षिणविधौ मम ।।३०।।

क्षेत्रवासीतय् यःम्ह डोलश्वर विभु जय; प्रदक्षिणा यायृत जित आज्ञाविया विज्याहुँ,हे देवेश ! ।

इत्यनुज्ञां गृहीत्वा तु गच्छेत् सूर्यविनायकम् ।

गणेश विघ्नहरण भक्तानुग्रहकारक ।।३१।।

क्षेत्रप्रदक्षिणविधिमविघ्नं कुरु मे प्रभो ।

इति मन्त्रेण गणपं नत्वा भक्तिपुरःसरम् ।।३२।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थथे आज्ञाकया सूर्यविनायकय् वनेमाः । विघ्नमदय्कीम्ह, भक्तयात अनुग्रहतयाः स्वैम्ह गणेश ! हे प्रभो ! क्षेत्र-प्रदक्षिणा यायूगु विधि विघ्न चीकाः व्यू । थ्व मन्त्रं भक्तिपूर्वक गणेशयात नमस्कार याय्माः।

अनन्तलिङ्गं नियमाद् गच्छेद् धर्मार्थकामदम् ।

तत्र पुष्करिणीं प्राप्य देवाग्रे निर्मलोदकाम् ।।३३।।

स्नात्वा यथाविधि जले पितृन् सन्तर्प्य यत्नतः ।

तल्लिङ्गं पूजायित्वा तु यथाविभवविस्तरैः ।।३४।।

दानानि च यथाशक्त्या शिवप्रीत्या उदारधीः ।

द्विजातिभ्यस्ततो दद्यात् सात्विको यतमानसः ।।३५।।

धर्म, अर्थ, काम बीम्ह अनन्तलिङ्गय् नियमपूर्वक वनेमाः । निर्मल लखं जाःगु पुखुली थ्यंकाः पितृपिन्त तर्पण बियाः हलंज्वलनापं लिङ्ग पूज्यानाः चित्तउदारम्ह, मनस्थिरम्ह सात्विकं शिवयात प्रेमं गच्छेकथं द्विजातिपिन्त दान बीमा ।

गच्छेद्वै वज्रवाराहीं सर्वदेवनमस्कृताम् ।

भक्त्या देवीं नमस्कृत्य भारभूतेश्वरं व्रजेत् ।।३६।।

दक्व द्यःतसे नमस्कार यानातम्हः वज्रवाराही वनाः, भक्तिपूर्वक देवीयात नमस्कारयानाः भारभूतेश्वर वनेमाः ।

भुजङ्गशैलमारुह्य गुहद्वारि मनोहरे ।

क्षेत्रसीमानिवसतिं गणेशं द्वारि पूजयेत् ।।३७।।

भुजङ्गपर्वत गयाः मनोहर गुहद्वार लिक्कच्वंगु गणेशयात लुखाय् हे पूज्याय्माः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

योन्याकारेण छिद्रेण प्रविश्य मनुजः सुधीः ।

भारभूतेश्वरं नत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ।।३८।।

बुद्धिमान् मनू योनि बांलूगु प्वालं दुहांवनाः भारभूतेश्वरयात नमस्कार यानाः सम्पूर्ण पापं मुक्त जुइ ।

योन्याकारेण छिद्रेण यः प्रविश्य नरः सुधीः ।

भारभुतेश्वरं पश्यन् न स गर्भगृहं विशेत् ।।३९।।

गुम्ह बुद्धिमान् मनूखं योनिबांलूगु प्वालं दुहावना भारभूतेश्वर दर्शन याइ, व गर्भय् दुहावनेमालीमखु ।

मनःशिलामहातीर्थे दृष्ट्वा हरिहरावुभौ ।

भैरवं च नरो दृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ।।४०।।

मनःशिला महातीर्थय् निम्हं हर व हरि अले भैरवयात दर्शनयाय्धुंकाः मनू सम्पूर्ण पापं मुक्त जुइ ।

यथा तेन परावृत्य मातृतीर्थं ततो व्रजेत् ।

अले अनं हे लिहांवया मातृतीर्थय् (माताातीर्थय्) वनेमाः ।

अद्यापि तत्र वर्तन्ते जैमिने मुनिसत्तम ।।४१।।

मीनाः सवर्णतिलका मातृतीर्थे मनोहरे ।

हे भिंम्हमुनि जैमिनि ! मनोहर मार्ततीर्थय् थौतकं लुसिन्हः थज्यागु बुट्टादुपि न्याँ दनि ।

मार्ततोर्थे नरः स्नात्वा दृष्ट्वा हरिहरावुभौ ।।४२।।

नस गर्भहउहं याति पुमान् स्त्री वा न संशयः ।

मातृतीर्थय् म्वःल्हुयाः हरिहर निम्हसितं दर्शनयाय् धुंकाः व मनू, (मिसा

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

वा मिजं) निश्चय नं मांया प्याथय् च्वनेमालीमखु ।

हरसिद्धिमथो दृष्ट्वा गोपालेशं ततो व्रजेत् ।।४३।।

गोपालेशं पूजयित्वा दृष्ट्वा नारायणं प्रभुम् ।

तत्रैव वसतिं कुर्योद्धविष्याशो जितेन्द्रियः ।।४४।।

रात्रौ जागरणं कुर्याद् गीतनृत्यसुमङ्गलैः ।

अनंलि हरसिद्धियात स्वयाः गोपालेश्वर वनेमाः । गोपालेश्वरय् पूज्याना नारायणया दर्शनयानाः हविष्य च्वनाः व इन्द्रिय त्याकेफुम्ह मनू अन हे च्वनेमाः । चान्हय् मङ्गलमय नाचगान यानाः जाग्राम च्वनेमाः ।

ततः प्रभाते विमले स्नात्वा चैव यथाविधि ।।४५।।

अनुज्ञां प्रार्थयेद् धीमान् गोपालेश्वरसन्निधौ ।

अनंलि सुथय् यत्नपूवर्क यचुक म्वःल्हुया विधिपूर्वक गोपालेश्वर लिक्क बुद्धितयाः आज्ञा फ्वनेमाः ।

गोपालेश महादेव क्षेत्रविघ्ननिवारक ।।४६।।

क्षेत्रप्रदक्षिणविधिर्भवतु त्वत्प्रसादतः ।

इत्याज्ञां प्राप्य मनुजो गच्छेद्वै पाण्डुकेश्वरम् ।।४७।।

क्षेत्र-क्षेत्रया विघ्न चीकीम्ह हे गोपालेश्वर ! महादेव ! छःपिनिगु प्रसादं प्रदक्षिण यायूगु विधि दयूमाल । थुलि आज्ञाकयाव मनू पाण्डुकेश्वर वनेमाः ।

पाण्डुनद्यां नरःस्नात्वा दृष्ट्वा वै पाण्डुकेश्वरम् ।

अपि दुष्कृतकर्माऽपि मुच्यते सर्वकिल्विषात् ।।४८।।

पाण्डुनदी म्वःल्हुया पाण्डुकेश्वरया दर्शनयायधुंकाः पापकर्म याःम्ह

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मनू नं सम्पूर्ण पापं मुक्त जुइ ।

ततः पर्वतमुल्लङ्ध्य चतुर्वक्त्रेश्वरं व्रजेत् ।

चतुर्वक्त्रेश्वरं भक्त्या पूजयित्वा यथाविधि ।।४९।।

इन्द्रेश्वरोमथो गच्छेत् सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।

अनं पर्वत पुलाः चतुर्वक्त्रेश्वर वनेमाः । भक्तिं विधिपूर्वक चतुर्वक्त्रेश्वरय् पूज्याना सकल सिद्धि बीम्ह इन्द्रेश्वरय् वनेमाः ।

तं पूजयित्वा विधिवन्महाविभवविस्तरैः ।।५०।।

ततः पर्वतमुल्लङ्ध्य प्रत्यङ्नारायणं व्रजेत् ।

नारायणं पूजयितवा तत्रैव वसतिं चरेत् ।।५१।।

हलंजलंसहित विधिपूर्वक वैत पूज्याना, पर्वत गयाः पश्चिमपाट्टे नारायणया थासय् वनेमाः, नारायणयात पूज्याना अन बासं च्वनेमाः ।

रात्रौ जागरणं कुर्याद्विष्णुधर्मकथादिभिः ।

ततः प्रभाते विमले स्नानं कृत्वा यथाविधि ।।५२।।

अनुज्ञां प्रार्थयेत् तत्र श्रीनारायणसन्निधौ ।

चान्हय् विष्णुया बाखं व धर्मया खँ न्यनाः जाग्राम च्वनेमाः । अले सुथय् स्वच्छ विधिपूर्वक म्वःल्हुया श्रीनारायणया न्ह्यःने वनाः आज्ञाफ्वनेमाः ।

मह्यं देहि प्रभोऽनुज्ञां विष्णो त्रैलोक्यपूजित ।।५३।।

क्षेत्रप्रदक्षिणविधिः पूर्णोऽस्तु कृपया तव ।

इत्यनुज्ञां ततो लब्ध्वा बृद्धस्थानं ततो व्रजेत् ।। ५४।।

स्वंगूलोकं पूज्यानातःम्ह हे प्रभु विष्णु ! जित आज्ञा बियाविज्याहुँ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छ:पिनिगु आज्ञां क्षेत्र-प्रदक्षिणा यायगु विधि पूर्ण जुइमा । थज्यागु आज्ञा कया: वुद्धस्थान वनेमा: ।

परमानन्दकन्दाब्जे धर्मधातुद्रवे जले ।

महाचीनात् समागत्य बुद्धदो देवः स्वयं स्थितः ।।५५।।

वसन्ति भिक्षवो यत्र विहाय सुतबान्धवान् ।

ज्ञानानन्दसमायुक्ता बुद्धदर्शनलालसाः ।।५६।।

महाचीनं वया: बुद्धदेव स्वयं परमानन्दजुइगु पलेस्वां दनय् धर्मधातुया द्रवरूप जलय् बास यानाबिज्यात, गनं ज्ञानानन्दयुक्त बुद्धदर्शन यायगु मति तया: भिक्षुगणपिं थ:थितिपिं त्व:ता: च्वन ।

बुद्धं प्रदक्षिणीकृत्य ततो विष्णुमतीं व्रजेत् ।

विष्णुमत्यां नरः स्नात्वा सन्तर्प्य च पितामहान् ।।५७।।

लुण्ठिकेशं ततो गच्छेद्यत्रास्त भगवान् हरिः ।

बुद्धयात प्रदक्षिणा याना: विष्णुमती वनेमा:, मनूखं विष्णुमती म्व:ल्हुया: पितृपिन्त तर्पण बिया: लुण्ठिकेश वनेमा:, गन भगवान् हरि वासयाइ ।

अनन्तशयनासीनं वीक्ष्य नारायणं नरः ।।५८।।

उत्तरेण ततो गच्छेद्विष्णुस्मरणतत्परः ।

अनन्तशयनय् च्वंच्वंम्ह नारायणया दर्शन याना: विष्णुयात लुमंकाच्वनीम्ह मनू उत्तरपाखें वनेमा: ।

अधस्तात् पर्वतस्यैव भोगिभोगसनस्थितम् ।।५९।।

नरो नारायणं दृष्ट्वा मुच्यते चापि किल्विषात् ।

पर्वतया क्वसं नागया आसनदुम्ह नारायणयात स्वयवं मनूतय् दक्व

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पापं मुक्त जुइ ।

आगच्छेद्दक्षिणपथा जयवागोश्वरीं शिवाम् ।।६०।।

तामभ्यर्च्य यथाशक्त्या दण्डवत् प्रणिपत्य च ।

मनसा संस्मरन् विष्णु गच्छेत् पशुपतीश्वरम् ।।६१।।

दृष्ट्वा पशुपतिं देवं सर्वपापैः प्रमुच्यते ।

दक्षिणया लँजुयाः जयवागीश्वरी शिवायाथाय् वनेमाः, गच्छेकथं वैत पुज्याना दण्डवत् प्रणाम यानाः मनमनं विष्णुयात लुमंकाः पशुपती् वनेमाः । पशुपतिदेवया दर्शन यानाः सम्पूर्ण पापं मुक्त जुइमाः ।

पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः स्नापयेत् परमेश्वरम् ।।६२।।

नानासुगन्धिद्रव्यैश्च सुगन्धिकुसुमैस्तथा ।

अभ्यर्चयेद्यथाशक्त्या धूपैर्नैवेद्यविस्तरैः ।।६३।।

पञ्चामृत व पञ्चगव्यं परमेश्वरयात म्वःल्हुकेमाः, थीथी सुगन्धीत चीजबीज,नस्वाःगु स्वां व धुंधुपाँय्, नैवेद्य तयाः गच्छेकथं पूजा यायमाः ।

ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या दद्याच्चापि च दक्षिणाम् ।

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा मन्त्रं चेमं ततः पठेत् ।।६४।।

शक्तिअनुसार ब्राह्मणयात भोजन याकाः दक्षिणा न बीमा, अले ल्हाः ज्वजलपाव थ्व मन्त्र ब्वनेमाः ।

देवदेव महादेव पार्वतीप्राणवल्लभ ।

क्षेत्रप्रदक्षिणविधिः संपूर्णस्त्वत्प्रसादतः ।।६५।।

द्यःया नं द्यः हे महादेव ! हे पार्वतीया प्राणप्यारा ! छःपिनिगु प्रसादं

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

क्षेत्रप्रदक्षिणा यायगुविधि पूर्ण जुल ।

इमं यन्त्रं समुच्चार्य वाग्मती सरितं व्रजेत् ।

तत्र स्नात्वा यथान्यायं सन्तर्प्य च पितामहान् ।।६६।।

विलोक्य वत्सलां देवीं गच्छेद् द्वारं च दक्षिणम् ।

थ्व मन्त्र ब्वना: वाग्मती खुसी वना:, अन विधिपूर्वक म्व:ल्हुया पितामहहपिन्त तर्पण बी धुंका: वत्सला देवीयात दर्शन याना: लिपा दक्षिण लुखाय् वनेमा: ।

देवं प्रदक्षिणीकृत्य वासुकिं प्रविलोक्य च ।।६७।।

प्राच्यां दिशि ततो दृष्ट्वा द्वारपालविनायकम् ।

ततः कृतार्थो भवनं गच्छेन्मनुजसत्तमः ।।६८।।

सुहृद्भिः सह भुञ्जीत पापशून्यो नरोत्तमः ।

देव (पशुपति) यात प्रदक्षिणा याना: वासुकिया न दर्शनयाना पूर्वपाखया द्वारपाल विनायकयात न स्वया:, अले कृतार्थ जूम्ह श्रेष्ठ मनू छेंय् वनेमा:, पापदेह मदुम्ह व उत्तममनुखं मित्रजनलिसे भोजन यायमा: ।

इति श्रीस्कन्दपुराणे हिमवत्खण्डे नेपाल-माहात्म्ये

ऊनत्रिंशोऽध्यायः ।।२९।

स्कन्दपुराणे अन्तगर्त हिमवत्खण्डय्

नेपालमहात्म्यया निगुगूगु

अध्यांय क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

जैमिनि उवाच - जैमिनिं धैबिज्यात-

भवदुक्तप्रकारेण कृत्वा क्षेत्रप्रदक्षिणम् ।

कथं संस्थापितं लिङ्गं भुङ्गिणा तद् ब्रवीहि मे ।।१।।

छ:पिसं धौबिज्या:थे क्षेत्रप्रदक्षिणा याना: भृङ्गीं गथे लिङ्ग-स्थापना यात व खँ जित कनाबिज्याहुँ ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

क्षेत्रप्रदक्षिणं कृत्वा गुणाढ्यो गुणिनां वरः ।

आहूय च मुनीन् सर्वान् नेपालक्षेत्रवासिनः ।।२।।

गुणीमध्ये श्रेष्ठ गुणाढ्यं क्षेत्र-प्रदक्षिणा (तीर्थयात्रा) यायूधुंका: नेपाल क्षेत्रय् च्वंच्वंपि सकल मुनिपिन्त सता:

गुह्येश्वरीसन्निधिस्थान् वत्सलापार्श्वसंस्थितान् ।

शङ्खमूले स्थिताँश्चापि कुम्भेशसविधे स्थितान् ।।३।।

गुह्येश्वरी व वत्सलाया लिक्क च्वंगु, शङ्खमूलय् च्वंगु अले कुम्भेश लिक्क च्वंगु -

स्थितान् पशुपतेः पार्श्वे तथा दोलागिरिस्थितान् ।

हनुमत्तीर्थसंस्थाँश्च तथा वागीश्वरस्थितान् ।।४।।

पशुपति लिक्कं, दोलागिरि, हनुमत्तीर्थ व वाँगीश्वरय् च्वगु -

चण्डेश्वरीसन्निधिस्थान् वज्रासन्निधिवासिनः ।

मृगेन्द्रशिखरस्थाँश्च विष्णुमत्युद्भवस्थितान् ।।५।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चण्डेश्वरीया लिक्क व बज्रा (बज्रबाराही) लिक्क, मृगेन्द्रशिखरय् च्वंगु व विष्णुमतीया फुम्वलय् (मुहान) च्वंगु -

आशापूरेश्वरस्थाँश्च डोलेश्वरनिवासिनः ।

भारभूतेश्वरस्थाँश्च गोपालेश्वरसंस्थितान् ।।६।।

आशापूरेश्वरय् च्वनीम्ह, डोलेश्वरय् च्वंम्ह, भारभूतेश्वरय् च्वंम्ह व गोपालेश्वरय् च्वंगु -

इत्यादिनानातीर्थस्थाँस्तापसान् विजितेन्द्रियान् ।

तेषां सम्पतिमादाय वेदोक्तविधिना तदा ।।७।।

लिङ्गसंस्थापनं कर्म प्रारेभे होमपूर्वकम् ।

थीथी तीर्थय् च्वनीम्ह तपस्वी अले इन्द्रिय त्याकाच्वंम्हसित सःताः उमिगु सम्मति कयाः वेदोक्त विधिं होम यानाः लिङ्ग-स्थापना याय्गु ज्या न्ह्याकल ।

ततः प्रववृते यज्ञो गुणढ्यस्य महात्मनः ।।८।।

दीयतां भुज्यतां चैव जातो हि निनदो महान् ।

अनंलि गुणाढ्य महात्माया यज्ञ शुरू जुल, बियाःजक न धकाः ततःसकं धाल ।

मरुत्तस्य यथा यज्ञी यथा दाशरथेरपि ।।९।।

तथैव यज्ञो ववृधे गुणाढ्यस्य महात्मनः ।

मरुत्त व रामया यज्ञथें महात्मागुणाढ्यया यज्ञ जुल ।

होमान्ते स्थापयामास शिवलिङ्ग द्विजोत्तम ।।१०।।

कृताञ्जलिपुटो भूत्वा गुणाढ्यो गुणिनां वरः ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

प्रोवाच तापसान् सर्वान् विनयानतकन्धरः ।।११।।

हे ब्राह्मण (जैमिनि) ! होमयायधुंकाः शिवलिङ्ग स्थापना यात । गुणीपि मध्ये श्रेष्ठ व नम्रम्ह गुणाढ्यं ल्हाः ज्वजलपाव सकल तपस्वीपिन्त धाल ।

गुणाढ्य उवाच - गुणाढ्यं धाल -

शृण्वन्तु ब्राह्मणाः सर्वे शिवलिङ्गस्थ तापसाः ।
किं नाम धेयं कर्तव्यं तत् समाख्यातुमर्हथ ।।१२।।

हे सकल तपस्वी ब्राह्मणपिं ! न्यनाविज्याहुँ, शिवलिङ्गया नां छु तयगु ख ! धौबिज्याहुँ ।

गुणाढ्यवचनं श्रुत्वा मनीनामग्रगस्तथा ।
हारीतो नाम विप्रर्षिर्गुणाढ्यं प्राह धार्मिकम् ।।१३।।

गुणाढ्यया खँ न्यनाः मुनिपिंमध्ये अग्रगण्य हारीत नांयाम्ह विप्रर्षि धार्मिक गुणाढ्ययात धाल ।

हारीत उवाच - हारीतं धाल -

गुणाढ्य श्रूयतां वाक्यं न त्वं प्राकृतमानुषः ।
हेतुना केनचिच्छप्तः शम्भुना पूर्वजन्मनि ।।१४।।
भृङ्गी ते नाम शम्भोस्त्वं सर्वदा द्वारपालकः ।
अतो भृङ्गीश्वरं नाम कुरू लिङ्गस्य सर्वथा ।।१५।।

गुणाढ्य ! खँ न्यनादिस, छि धात्थे मनू मखु, न्हापायाजन्मय् छुं कारणं यानाः शिवं शराप बियातःम्ह खः । छिगु नां भृङ्गी खः, शिवजीया लुखापिवाः खः । उकिं लिङ्गया नां न भृङ्गीश्वर तयादिसँ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

हारीतस्त्रय वचः श्रुत्वा प्राह वेदशिरा मुनिः ।

हारीतया थ्व खँ न्यनाः वेदशिरा मुनिं धैबिज्यात ।

वेदशिरा उवाच - वेदशिरां धैबिज्यात -

इति भृङ्गीश्वरं लिङ्गं वदन्तु द्वापरे युगे ।।१६।।

स्पर्शपाषाणजं लिङ्गं यतोभुंगो श्वराभिधम् ।

अतः कलियुगे लोकाः सुवर्णेश्वरसंज्ञितम् ।।१७।।

विदिष्यिन्त मुनिश्रेष्ठाः सर्वकामप्रदं सदा ।

द्वापरयुगय् स्पर्शपाषाणं दयकातःगु थ्वैत भृङ्गीश्वर लिङ्ग धाय्माः, भृङ्गीयात कलियुगय् दुनियां सुवर्णेश्वर नामं पुकारयाइ । हे मुनिश्रेष्ठ थ्व दक्व खँ पूवंकीगु लिङ्ग खः ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

तता गुणाढ्यो गुणवान् रत्नगोवस्त्रकाञ्चनैः ।।१८।।

ब्राह्मणाँस्तोषयामास गुणश्रेष्ठपुरस्सरम् ।

अनंलि गुणवान् गुणाढ्यं रत्न, सा, वस्त्र व शुर्वणदान यानाः भिंगु गुणं ब्राह्मणपिन्त लय्ताय्कल ।

ततः पपात गगनात् पुष्पवृष्टिर्मनोहरा ।।१९।।

देवदुन्दुभयो नेदुर्ननृतुश्चाप्सरोगणाः ।

ववौ वायुः सुखस्पर्शा गन्धर्वा ललितं जगुः ।।२०।।

अले आकाशं मनोहर स्वांवा (पुष्पवृष्टि) गाल । देवतापिनि दुन्दुभि (नगरा) न्यात, अप्सरात प्याखं हुल । थिजक थीवं हे याउँसे च्वनीगु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

सिचुगु फय् सन, गन्धर्वतसे ललित गानबजान यात ।

मुनीनां पश्यतां तत्र वृषयानं मनोहरम् ।

विमानमागतं तत्र नानाश्चर्यसमन्वितम् ।।२१।।

रुद्ररूपधरैः श्रेष्ठैर्गणैश्च समधिष्ठितम् ।

अन स्वैच्वंपि मुनिपिन्थाय् थी थी अजूचाइपुगु रुद्ररुप (रौद्ररूप) कयाः श्रेष्ठ गणपि दुथाय् मनोहर वृषयान विमान वल ।

तदाश्चर्य महद् दृष्ट्वा सर्वे संभ्रान्तमानसाः ।।२२।।

उत्तस्थुर्मुनयः सर्वे वेदवेदाङ्गपारगाः ।

व तसकं अजूचाइपुग खँ खनाः वेद व वेदाङ्गय् पारङ्गतपि सकल मुनिपिं हथाय् चायाः दन ।

अवतीर्य विमानात् तु ततो रुद्रगण मुने ।।२३।।

प्रोचुर्मुनिगणान् हर्षाद्भस्मरुद्राक्षधारिणः ।

त्रिशूलधारिणो गौरा जटामुकुटधारिणः ।।२४।।

लोचनत्रयसंयुक्ता दिव्या डमरुपाणयः ।

हे मुनि ! अनंलि खरानी बुयाः, रुद्राक्षक्वखायाः, त्रिशूल ज्वनातःपिं, गौरवर्ण, जटामुकुट पुयातःपिं, स्वंगः मिखांस्वैपिं, दीव्य, ल्हातय् डमरु दुपिं शिवया गणपि विमानं कुहावयाः लसतां मुनिपिन्त धाल ।

रूद्रगणा उवाचः- शिवया गणतसें धाल -

भवन्तो मुनयः सर्वे वेदवेदाङ्गपारगाः ।।२५।।

आसनेषु समासीनाः शृणुध्वं वचनं मम ।

वेद व वेदाङ्गय् पारङ्गतपि छलपोलपिं सकल मुनिपिसं आसनय्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

च्वना: जिगु खँ बांलाक न्यनाविज्याहुँ ।

एवं गणवचः श्रुत्वा हारीतः प्राह तान् गणान् ।

गणया थुज्यागु खं न्यना: हारीतं व गणतयूत धाल ।

हारीत उवाच - हारीतं धाल -

रुद्ररूपधराः सर्वे तेजसा भास्करोपमाः ।

उपविश्य भवन्तोऽपि कथां कुर्वन्तु सर्वथा ।।२७।।

रुद्ररूप कयाच्वम्ह, तेजं सूर्यथें च्वंपि छिक्पि सकले च्वना: न्ह्यागुसां बाखं कनादिसँ ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धाल -

उपविश्य गणाः सर्वे कथा प्रोचुर्मनोहराः ।

सकल गणपि च्वना न्हयाइपुग बाखं कन ।

रूद्रगणाः ऊचुः - रुद्रया गणतसें धाल -

यो देवः सर्वदेवानां देवेषु परिगीयते ।।२८

येन सृष्टं जगत् सर्व यः पाति सकलं जगत् ।

संहरत्यपि भूतानि स देवः परमेश्वरः ।।२९।।

गुम्हसित द्यःपिनि द्यः भा:पियात:गु दु, गुम्हसिनं जगत सृष्टि यात, गुम्हसिनं संसारया पालना याइ, लिसे प्राणितयूत संहार नं याइ, वसपोल देव परमेश्वर खः ।

वेदा अपि नजानन्ति यं रुद्रं परमार्थतः ।

इह नैको गुणान् वक्तुं तस्य सर्वात्मनो विभो ।।३०।।

गुम्ह रुद्रयात परमार्थपूर्वक, वेदं नं वयान याय् मफुसा थन जिमिसं

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अज्याम्ह सर्वात्मा प्रभुया गुण गथे ल्हाय् ?

परमात्मस्वरूपेण वर्तते सर्वजन्तुषु ।

नित्यानन्दमयः साक्षात् स देवः केवलो विभुः ।।३१।।

गुम्ह परमात्मस्वरूपं सकल प्राणियाके च्वंच्वंगुदु , वसपोल देव नित्यानन्दमय साक्षात् प्रभु हे खः ।

निर्गुणो देहवान् योऽपि सर्वगो न हि गोचरः ।

यस्यान्तं नैव जानाति ब्रह्मा हरिरपि स्वयम् ।।३२।।

गुम्ह निर्गुण देहवान् , सकसिके वासयानाच्वम्ह तर खनेमरुम्ह, गुम्हसिया अन्त स्वयं ब्रह्मा व हरिं हे मस्यू ।

सदेवैशिचन्त्यते साक्षात् सर्वव्यापी महेश्वरः ।

वसपोलयात सकल देवतापिसं सर्वव्यापी साक्षात् महेश्वर धकाः बिचाःयाइ ।

कृपया यस्य देवस्य वासवाद्याः सुरा अपि ।।३३।।

संप्राप्ता लोकपालत्वं स देवो गिरिजापतिः ।

गुम्ह द्यःया कृपां इन्द्रादि देवतापिसं न लोकपालत्व कायखन, वसपोल पार्वतिया भात खः ।

श्मसाने वसतिर्यस्य ललाटे यस्य चन्द्रमाः ।।३४।।

वामाङ्गे गिरिजा यस्य स यदाह शृणुष्व तत् ।

गुम्हसिया छें मसान, गुम्हसिया कपालय् चन्द्रमा दु, अले गुम्हसिया देपाय् पार्वती दु, अज्याम्हसिनं छु धौबिज्याःगु दु न्यँ ।

अपि दृष्कृतकर्माऽपि यो लिङ्गं स्थापयेन्नरः ।।३५।।

मुच्यते सर्वपापेभ्यो नात्र कार्या विचारणा ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

पापकर्म याइपिं मनूतसे नं लिङ्ग स्थापना यातधाःसा दक्व पापं मुक्त जुइ, थुकी संका हे मदु ।

हेलया कपटेनापि शोभया मनुजात्तमः ।।३६।।
धारयन्ति च रुद्राक्षं तेषां पापं न विद्यते ।

हेला, कपट व बांलाकेतजक जूसां नं मनूतसे रुद्राक्ष क्वखालधाःसा उमिगु पाप नास जुइ ।

विभूतिभूषिता ये वै ये च रुद्राक्षधारिणः ।।३७।।
लिङ्गसंस्थापका ये च ते स्युः कैलासवासिनः ।

गुम्हसिन विभूतिं पाइ, रुद्राक्ष क्वखाइ, अले लिङ्ग स्थापना याइ, उपिं कैलाशय् बासयाइ ।

मल्लिङ्गपूजनरता मन्नामग्रहणे रताः ।।३८।।
मत्पुष्पबाटीकर्तारस्ते स्युः कैलाशगामिनः ।

गुम्हसिनं जिगु लिङ्गपूजा याइ, जिगु नां कयाच्वनी, जिगु स्वांकेव दय्केत जुयाच्वंगु दै ,उपिं कैलाशय् बास याःवनी ।

अर्कधत्तूरपुष्पैश्च विल्वपुष्पैस्तथा जलैः ।।३९।।
मां पूजयन्ति मनुजास्ते स्युः कैलाशगामिनः ।

आँक (सिखाय्दुरु) , धतुर, बेल (ब्याः) पत्र व लखं जित पूजा याइ, उपिं कैलाशय् वनी ।

अपि दुष्कृतकर्माऽपि युक्तो वा सर्वपातकैः ।।४०।।
लिङ्गसंस्थापनादेव मुच्यते नात्र संशयः ।।

मभिंगु ज्या याइपिं अथवा सम्पूर्ण पापकर्मं युक्त जूसां लिङ्गस्थापना

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

या:गुलिं पापमुक्त जुइ,उकी संका हे कायम्वा:।

हेलया परिहासेन संकेतेनापि मानवाः ।।४१।।

मन्नामग्रहणे युक्ता मुच्यन्ते घोरकिल्विषात् ।

मनूतसे, हेलां वा संकेतंजक न जिगु नां का:सां घोरपापं मुक्तजुइ ।

अयं तु गुणवाँल्लोके गुणाढ्यो लोकपूजितः ।।४२।।

आचारवान् योगयुक्तो वेदवेदाङ्गपारगः ।

विद्यावान् विनयाधारः स्वाध्यायो देवपूजकः ।।४३।।

विशेषतो हि मद्भक्तो मन्नामग्रहणे रतः ।

अस्य प्राक्तनकं जन्म शृण्वन्तु मुनयो ध्रुवम् ।।४४।।

थज्याम्ह गुणी गुणाढ्य ला संसारं पूजायानात:म्ह, आचारवान्, योगं युक्त वेदवेदाङ्गय् पारङ्गतम्ह विद्यावान्, नम्र, स्वाध्यायी, देवतायात पूज्याइम्ह, विशेषयाना जिगु भक्ति व नां कायत तल्लीन, थुजा:म्हसिया पूर्वजन्म, हे मुनिपि ! न्यनादिसँ ।

अयं किल पुरा भृङ्गी नन्दितुल्यो महाबलः ।

मद्द्वारपालको नित्यं मम रूपधरः सदा ।।४५।।

थ्व भृङ्गी न्हापा नन्दीति हे बलाम्ह, जिगु रुप कैच्वंम्ह न्ह्याबलें जिगु लुखापिवा: च्वंच्वंम्ह ख: ।

एकस्मिन् दिवसे देव्या मया च रहसि स्थितम् ।

कुर्वतो हि कथास्तत्र नानारससमन्विताः ।।४६।।

तत्रानेन समास्थाय भृङ्गरूपं हि दुर्धिया ।

आगत्य हि श्रुताः सर्वा कथा मन्मुखनिर्गताः ।।४७।।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छन्हु पार्वती व जि एकान्तय् च्वंच्वनागु, तसकं न्ह्याइपुक बाखं कना: न्यना: च्वनाबले थ्व दुष्टबुद्धिम्ह (भृङ्गी) भम्व:जुया जिं कनाच्वनागु बाखं न्यन ।

कथास्ता: कथयामास स्वपत्न्यै रससंयुता: ।

ऐतज्ज्ञात्वा मया शप्त: कैलासात् पतिलो ह्ययम् ।।४८।।

अज्यागु रसपूर्ण न्ह्याइपुगु बाख थ्वया कला:यात कन, थ्व खँ सिया: जिं सराप बिया, थ्व कैलाशं कुतुंवल ।

स तस्य चरितं सबै ज्ञात्वाऽन्तर्यामिना तदा ।

शप्तोऽसौ देवदेवेन ततो मानुपतामियात् ।।४९।।

शिवं वया दक्वं आचरण सिया: अन्तर्यामी देवदेवं मनू जुइमा धका: सरा: बिल ।

लब्ध्वा विप्रकुले जन्म गुणाढ्यो गुणिनां वर: ।

नवलक्षमिता गाथा: कृत्वा रससमन्विता: ।।५०।।

नेपाले परमे क्षेत्रे देवानामपि दुर्लभे ।

लिङ्गं संस्थापयामास शिवस्यानुग्रहोऽभवत् ।।५१।।

गुणीपिंमध्ये श्रेष्ठ गुणाढ्यं ब्राम्हणया कुलय् जन्म जुया: रसंजा:गु नौलाख गाथा च्वया:, घ:तयृत हे दुर्लभ परमक्षेत्र नेपालय् लिङ्गस्थापन यात अले शिवया दया वन ।

विमानं प्रेषितं दिव्यं देवदेवेन शम्भुना ।

एहि विप्र गुणाढ्य त्वं विमानेऽधिष्ठितो भव ।।५२।।

सहैव याम: कैलासं शम्भुमद्य प्रपश्यसि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

देवदेव शम्भुं दिव्य विमान छ्वयाहैबिज्यात, विप्र गुणाद्य ! झासँ, विमानय् च्वनादिसँ, नापं कैलाश वने, थौं, शम्भुया दर्शन दइ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

एवं गणवचः श्रुत्वा गुणाढ्यो गुणिसत्तमः ।।५३।।

वदनं समुदैक्षेत मुनीनामुग्रजतेसाम् ।

गणया थ्व खँ न्यनाः मुनि गुणाढ्यं तसकं तेजदुम्ह मुनिपिनि ख्वाः स्वल ।

ततो गुणाढ्यमालोक्य मुनीनां मुखवीक्षकम् ।।५४।।

प्राह चण्डतपा वाक्यं मुनीनां तत्र शृण्वताम् ।

अनंलि मुनिपिनि ख्वाःस्वैच्वंम्ह गुणाढ्ययात स्वयाःन्यनाच्वंपिंमुनिपिनि दथुइ चण्डतपां धाल ।

चण्डतपा उवाच - चण्डतपां धाल -

आदावेव हि संप्रोक्तं हारीतेन तपस्विना ।।५५।।

सेवको देवदेवस्य न त्वं प्राकृतमानुषः ।

हारीत तपस्वीं न्हापां हे धैदिल नि, छि खास मनू मखु,शिवया सेवक धकाः ।

नेपाले परमे क्षेत्रे लिङ्गं संस्थापितं त्वया ।।५६।।

शापान्तस्तेन ते जातस्तुष्टोऽभूत् पार्वतीपतिः ।

परमक्षेत्र नेपालय् छिं लिङ्ग-स्थापना यानादिल, उकिं सराप फुत, पार्वतीपति खुशी जुल ।

विमानवरमारूह्य याहि पश्य महेश्वरम् ।।५७।।

आशीर्वादैर्द्विजादीनां शीघ्रं पश्य महेश्वरम् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

श्रेष्ठ विमानय् च्वना: झासँ, महेश्वरयात दर्शन यानादिसँ, ब्राह्मणपिनि आशीर्वादं याकनं महेश्वरया दर्शन दयमा ।

मार्कण्डेय उवाच - मार्कण्डेयं धैबिज्यात -

इति श्रुत्वा मुनेर्वाक्यं गुणाढ्य द्विजसत्तमान् ।।५८।।

आमन्त्र्याधिरुरोहाशु विमानमतिसुन्दरम् ।

मुनिया थुज्या:गु खँ न्यना: गुणाढ्य श्रेष्ठब्राह्मणपिंलिसे विदावारी जुया: तसकंबाला:गु विमानय् तुरून्त गल ।

जयध्वनिस्ततो जातो मुनीनां वदनोद्गतः ।। ५९।।

पपात खात् पुष्पवृष्टिर्विद्याधरकरच्युता ।

अले मुनिपिनि म्हुतुं पिदंगु जय शम्भो सलं थ्वल। विद्याधरपिनिगु ल्हातं स्वांवा गाल ।

देवदुन्दुभयो नेदुर्ननृतुश्चाप्सरोगणाः ।।६०।।

ववौ वायुः खुखस्पर्शो गन्धर्वा ललितं जगुः ।

देवदुन्दुभि न्यात, अप्सरात प्याखं हुल, सिचुगु फय् सन । गन्धर्वतसे न्ह्यैपुक मे हाल ।

विमानस्पर्शमात्रेण गुणाढ्यो गुणिनां वरः ।६१।।

त्र्यक्षरूपधरो भूत्वा कैलासं प्रययौ तदा ।

गुणीपि मध्ये श्रेष्ठ गुणाढ्य विमानय् च्वनेसाथं शिया रूपकया: कैलाश वन ।

एवं ते कथितं विप्र भृङ्गीश्वरसमुद्भवम् ।।६२।।

भृङ्गीश्वरसमं लिङ्गं न भूतं न भविष्यति ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

विप्र ! थथे छिकपिन्त भृङ्गीश्वरया उत्पत्तिया खँ कना, भृङ्गीश्वर थज्याःगु लिङ्ग न न्हापा दु , न लिपा दइ ।

भृङ्गीश्वरं ये पश्यन्ति नेपाले क्षेत्रसत्तमे ।।६३।।

तेषां मनोरथावाप्तिर्भविष्यति न संशयः ।

उत्तमक्षेत्र नेपालय्च्वंगु भृङ्गीश्वरया सुनां दर्शन याइ, उमिगु मनोरथ-सिद्धि जु हे जुइ ।

भृङ्गीश्वरं ये पश्यन्ति भक्तियुक्तेन चेतसा ।।६४।।

तेषां दास्यति कैलासं भगवान् पार्वतीपतिः ।

भक्तिचित्तं सुनां भृङ्गीश्वरया दर्शन याइ, भगवान् पार्वतीपतिं इमित कैलाशय् वास याकी ।

अष्टम्यां च चतुर्दश्यां संक्रान्तिदिवसे तथा ।।६५।।

भृङ्गीश्वरं ये क्ष्यन्ति ते यास्यन्ति परां गतिम् ।

अष्टमी, चतुर्दशी अले संल्हुखुन्हु गुम्हसिनं भृङ्गीश्वरया दर्शन याइ, व परमगती लाइ ।

षण्मासं प्रत्यहं दृष्ट्वा देवं भृङ्गीश्वर मुदा ।।६६।।

विद्यावान् जायते विप्रः कवीनामग्रणीर्भवेत् ।

भृङ्गीश्वरदेवयात खुलातक न्हियान्हिथं दर्शन यानाः ब्राह्मण विद्यावान् व कविपि मध्ये अग्रणी जुइ ।

वन्ध्याऽपि नियमं दृष्ट्वा शीघ्र गर्भमवाप्नुयात् ।।६७।।

भृङ्गीश्वरस्य सेवातो दरिद्रो धनमाप्नुयात् ।

नियमपूर्वकं दर्शन याःसा बाँझीया नं याकनं प्वाथय् दइ, भृङ्गीश्वरया सेवा याःसा दरिद्रयात धन दइ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अद्यापि भृङ्गरूपेण भृङ्गी पर्वणि पर्वणि ।।६८।।

समायाति मुने द्रष्टुं भृङ्गीश्वराभिधम् ।

हे मुनि (जैमिनि) ! थौकन्हय् नं भृङ्गरूप कया: भृङ्गी पर्व-पर्वय् भृङ्गीश्वर लिङ्ग दर्शन या: वइ ।

श्रुत्वाऽध्यायमिमं पुण्यं भृङ्गीश्वरसमुद्भवम् ।।६९।।

यः शृणोति नरः श्रेष्ठ श्रीशम्भोर्विजयं शुचिः ।

श्रद्दधानः सदा भक्त्या सर्वेनोभिः स मुच्यते ।।७०।।

मनःसुद्धिविहीनत्वात् समस्तं कर्म निष्फलम् ।

भृङ्गीश्वरया उत्पत्ति जूगु थ्व पुण्यदायी अध्याय न्यना: गुम्ह श्रेष्ठ मनुखं शम्भुया विजयया पवित्र जुया: सदां भक्ति-श्रद्धा तया: न्यनी,व सम्पूर्ण (पापं) मुक्त जुइ । मन शुद्ध मजूपिन्त दक्वकर्म निष्फल जुइ ।

ब्राह्मणं पूजयित्वा च भूषणाच्छनादिभिः ।।७१।।

लभते तत्तदेवाशु प्रसादाच्छङ्करस्य च ।

तिसावस: तया: ब्राह्मणपिन्त पूजा यायधुंका: शङ्करया प्रसादं पूजा या:थेंया चीज हे याकनं दइ ।

द्विजो विद्यामनाप्नोति वर्षादर्वाङ् न संशयः ।।७२।।

ब्राह्मणयात दछिया दुने हे विद्या अवश्य दइ ।

अस्य श्रवणमात्रेण क्षत्रियो विजयी भवत् ।

महतीं श्रियमाप्नोति नरेन्द्रण सुदुर्लभाम् ।।७३।।

थ्व न्यनेमात्रं हे क्षेत्री विजयी जुइ ,जुजुयात तयांतय्थाय मदय्क श्रीसम्पत्ति दइ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

श्रुत्वाऽध्यायमिमं पुण्यं महापातकनाशनम् ।

वैश्यो धनसमृद्धः स्यात् महाधर्ममवाप्नुयात् ।।७४।।

त:त:धंगु पाप नाश याइगु थ्व अध्याय न्यना: वैश्य त:मि जुइ, लिसे तसकं धर्म लाइ । थ्व पवित्र अध्याय न्यना: शूद्र भिंगु गती लाइ ।

सूत उवाच - सूतं धाल -

इति नेपालमाहात्म्यं मार्कण्डेयस्तपोधनः ।।७५।।

कथयित्वा द्विजातिभ्यः सायंसन्ध्यामुपासितुम् ।

ययौ शिष्यगणैः सार्ध विभावसुरिवापरः ।।७६।।

अन्येऽप मुनयः सर्वे ययुः सन्ध्यामुपासितुम् ।

तपोधन मार्कण्डेयया थुज्या:गु नेपालमाहात्म्य ब्राह्मणपिन्त कना: शिष्यपिंलिसे सन्ध्याया उपासना यायृत मेम्ह सूर्य थें वन । मेपिं सकल मुनिपिं नं सन्ध्याया उपासना यायृत बिज्यात ।

इदं नेपालमाहात्म्यं गुह्यमत्यन्तदुर्लभम् ।।७७।।

गोपनीयं प्रयत्नेन धार्मिकाय प्रकाशयेत् ।

थ्व गुह्य (रहस्यमय),दय् हे मदुगु नेपालमाहात्म्ययात मेहनतं रक्षा (सुचुकेमा:) याय्मा:, धार्मिकतयत धा:सा कना:बीमा: ।

इति श्रीस्कन्दपुराणे हिमवत्खण्डे नेपालमाहात्म्ये

त्रिंशोऽध्यायः ।।३०।।

स्कन्दपुराण अन्तर्गत हिम्वतखण्डया नेपालमहात्म्यया

स्वीगूगु अध्याय

क्वचाल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

लिधंसा

खनाल, मुक्तिनाथ (अ) १०९० **नेपाल - महात्म्य** । काठमाडौं : नेपाल राजकीय प्रज्ञा - प्रतिष्ठान (वि.सं.२०२८) ।

जोशी, हरेराम (सं) ११११४ **श्रीचण्डेश्वरी** । वनेपा : वनेपा नगरपालिका (स्मारिका) (वि. सं. २०५०) ।

प्रधान, केदारनाथ १०९३ *वनेपाका राजनैतिक इतिहास,* **प्रभातः** वार्षिक मुखपत्र (१:१) वनेपाः प्रगति प्रभात मा. वि । (वि. सं. २०४९ वडादशैं) ।

प्रधान, केदारनाथ १११० *वनेपा इलाकाको प्राग इतिहासको रुपरेखा,* **उपासना** स्मारिका (५:३) । वनेपा कला परिषद । (२०४६ पौष) ।

प्रधान, केदारनाथ १११५ *वल्पोका अंरनिको चीनको प्रसिद्ध कलाकार,* **भुजङ** (केदार प्रधान स्मृतिअङ्क); २ : २ : ४९ - ५३

प्रधान, केदारनाथ ११११९ *वनेपाका विभिन्न नामहरू : विवेचनात्मक अध्ययन,* **वकम** स्मारिका । वनेपाः वनेपा कला परिषद (२०५५ पौष १४) पौ १५-३२ ।

बज्राचार्य, वर्णवज्र १०८० **श्रीचण्डेश्वरीको कथा** (परणाम सहित) । (काठमाडौं) : बर्णबज्र बज्राचार्य । (२०१९) ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बज्राचार्य, धनवज्र	११००	**लिच्छविकालका अभिलेख** । काठमाडौं : त्रिवि, ने.ए.अ.स. (वि.स.२०३०) ।
धौभडेल,हरिभक्त, हरिसुन्दर धौभडेल	-	**श्रीचण्डेश्वरी स्तोत्र** ।-।
राजवंशी, शकंरमान(सं)	१०८२	**भक्तपुर - शिलालेख - सूची** । पूरातत्व प्रकाशनमाला -१२ । काठमाण्डौ : श्री ५ को सरकार पुरातत्व र संस्कृति विभाग वीरपुस्तकालय ।(वि. सं. २०२० जेष्ठ ८) ।
सेवक, आशाकाजी (सं)	१११९	**वनेपा महोत्सव** (स्मरिका) । वनेपा : वनेपा महोत्सव प्रचार प्रसार उपसमितिको लागि सुश्री विकुमाया शाक्य ।(वि. सं. २०५८ पुष १०-११)
Slusser, M.S.	1102	**Nepal Mandala**: A Cultural Study of the Kathmandu Valley, Vols. 1-2. Princeton: University Press (AD 1982).
Vajracharya, D. Kamal P. Malla	1105	**THE GOPALRAJVAMSAVALI.** Nepal Research Centre Publecation No. 9. Hamburg : FRANZ STREINER VERLAG WIES BADEN GMBH (AD 1985).

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चण्डेश्वरीद्यःया मत पुजा किपा सौजन्य : रास जोशी

यल तःबहाःया बुंगद्यः

किपा : प्रिया वन

इचंगुया पाक्व

किपा सौजन्य : नेवा संस्कृतिया नखःचखः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

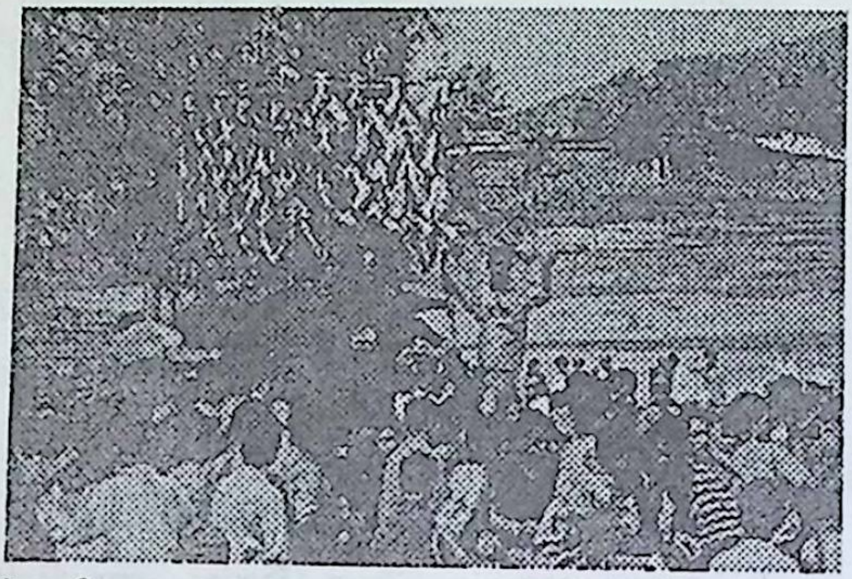

चण्डेश्वरीद्यः खः किपा सौजन्य : रास जोशी

ख्वपया श्वेतभैलः न्यां लाकाच्वंगु

किपा : रास जोशी

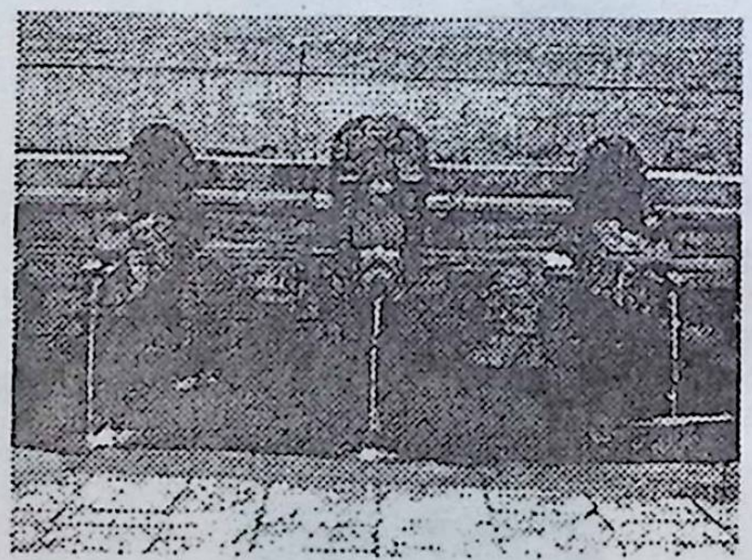

यल मंगःहिति किपा : रविसन शाक्य

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

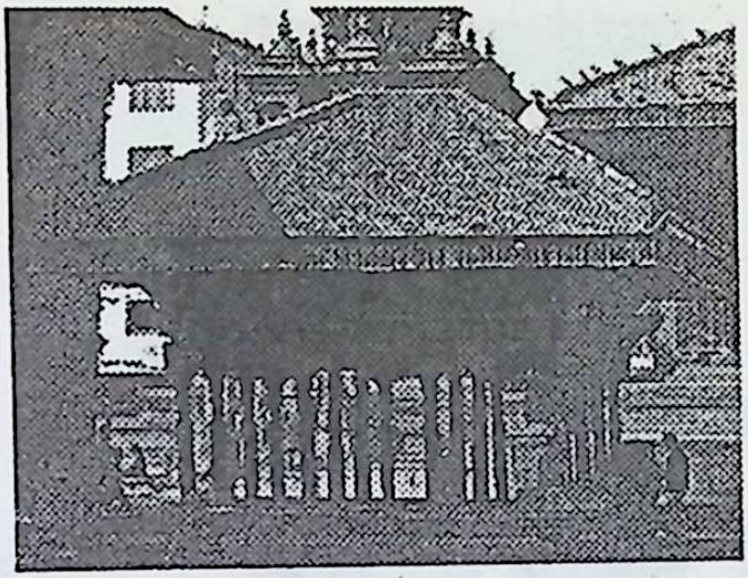

यलया मणिमण्डप फल्चा   किपा : रविसन शाक्य

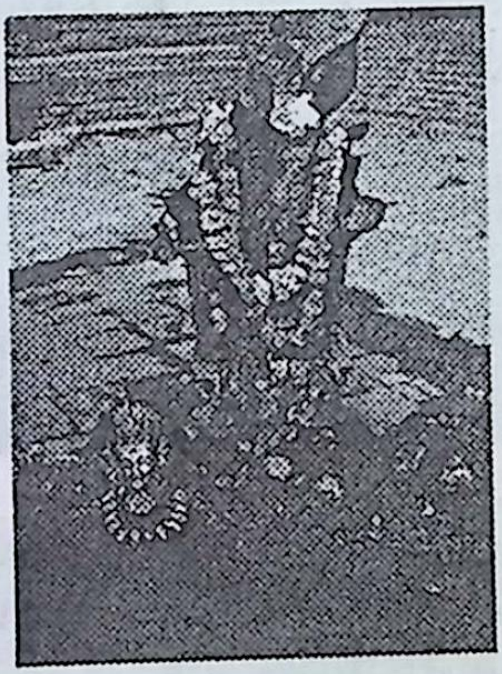

सिकवहीद्यः,
यल, शंखमुल

किपा :
रविसन शाक्य

खुसिंख्यःया गुफा   किपा सौजन्य : नेवाः संस्कृतिया नखःचखः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

यलया उपाकलं
सायाःया नरसिंह

किपा :
प्रिय ावन

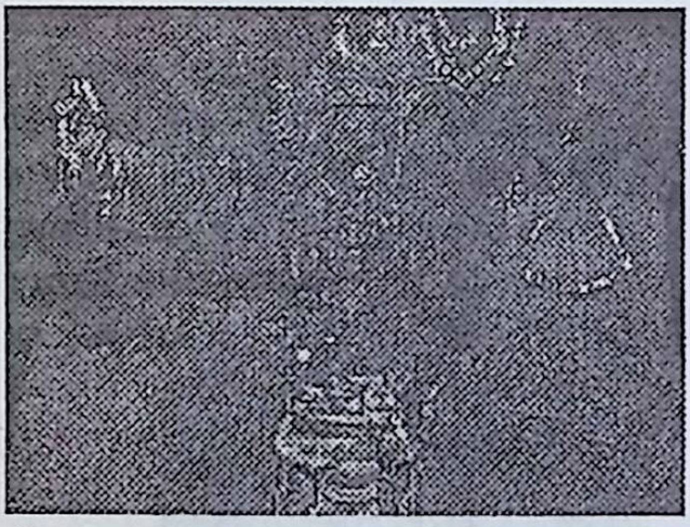

यलया भिन्द्यः

किपा : रविसन शाक्य

मजिपाःया
लाखेप्याखं

किपा :
राज जोशी

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

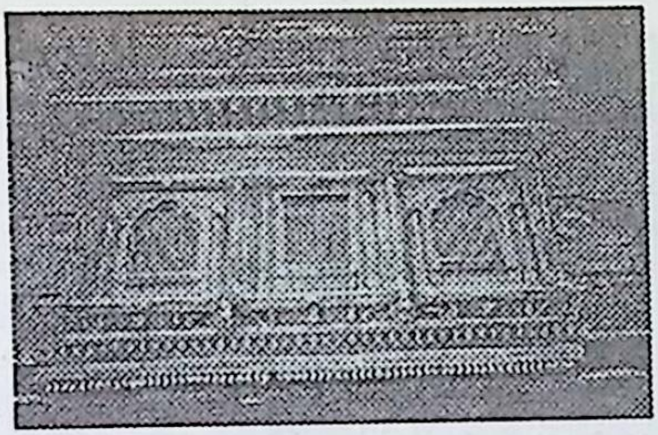

सभ्क्याः विमान भ्क्याः   किपा : प्रिया वन

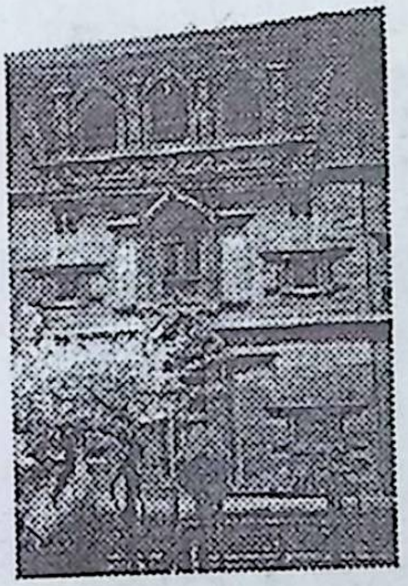

येया कुमारी छें   किपा : प्रिया
वन

वतुया पायःजात्रा   किपा : रास जोशी

ॐकारेश्वर श्रेष्ठ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

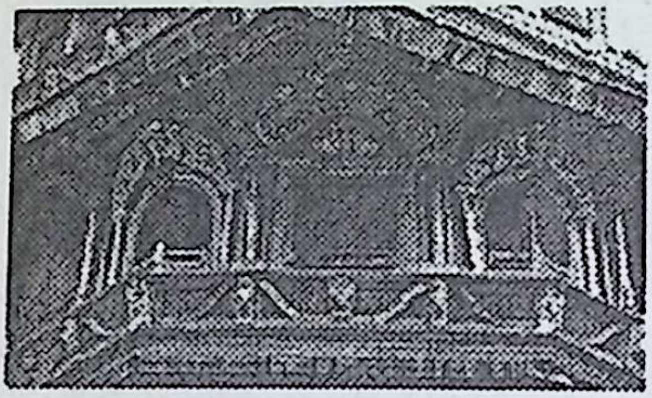

येंया लुभ्याः किपा : प्रिया वन

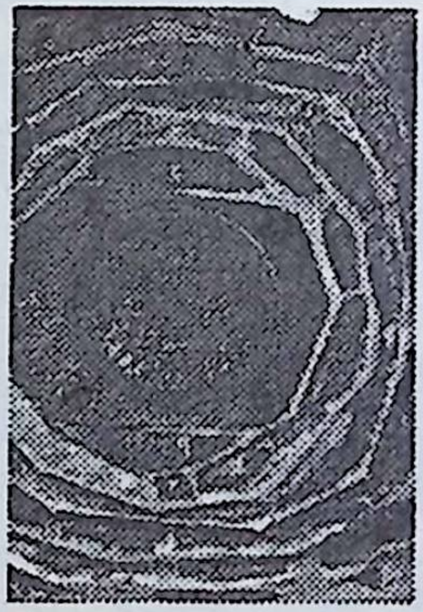

धर्मधातुमण्डल, यल, तःवहा किपा : प्रिया वन

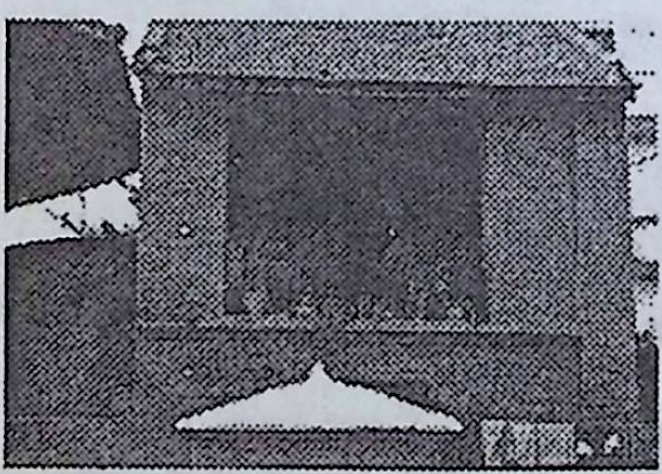

नेपाःया दकले तग्वःगुनगरा, यें हनुमान ढोका
किपा : प्रिया वन

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

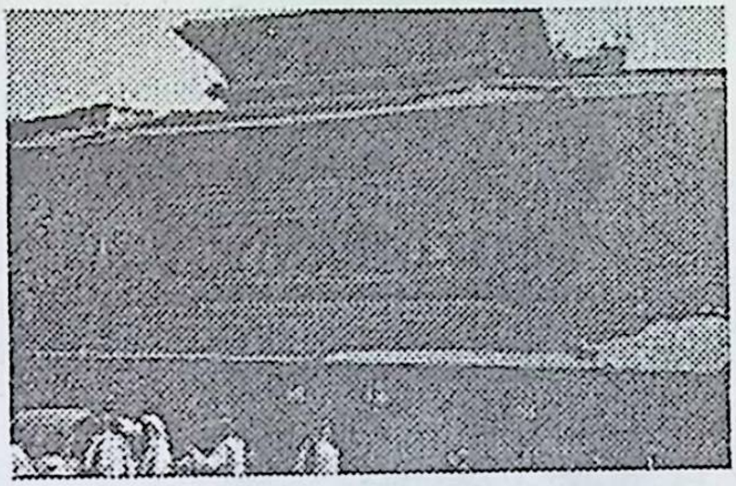

कविन्द्रपुर नासःछें, मरु, यें

किपा : प्रिया वन

पचली भैलः

किपा : रास जोशी

येंयाःबले वंघः आजुचःयाथाय् भ्याचा स्यानातःगु

किपा : रास जोशी

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ख्वपकुमारी

किपा : रास जोशी

लुभु बजार   किपा : सौजन्य पुरातत्व विभाग

कोन्तीमहाचःया
दक्षिणय् च्वंम्ह
उन्मत्त भैरव

किपा : रास जोशी

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

यल पिम्वहा:या
चण्डेश्वरीद्य:

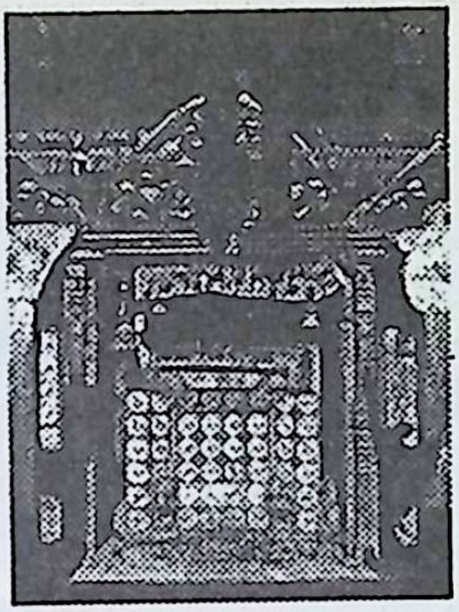

शाक्य

नर:या तिसामाले जात्रा   किपा : रास जोशी

बुंगया हयग्रीवभैल:
व पात्रख्वला

किपा : रास जोशी

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

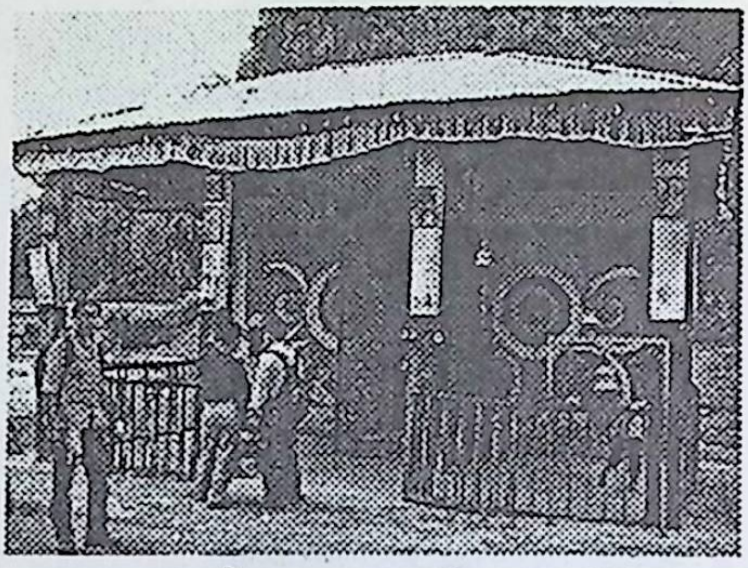

यलया त्यांगाभैलः किपा : रविसन शाक्य

गथांमुगः सालेन्ह्यव
हालाहुलुयात
धौवजिनकाच्वंगु

किपा : रास जोशी

चण्डेश्वरीदेगलय् च्वयातःगु चित्र किपा : सौजन्य सन्ध्याटाइम्स

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

येंया कुमारी किपा : रास जोशी

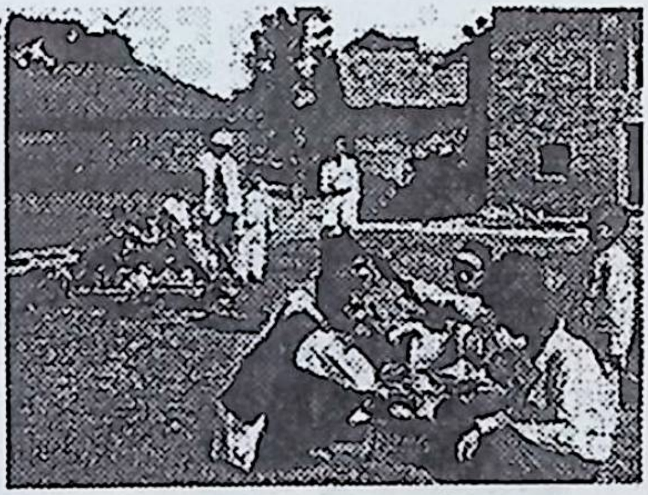

देपुजा न्याय्काच्वंपि किपा : सौजन्य The Newars

यलया बालकुमारी किपा : रविसन शाक्य

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

मर:जा नकाच्वंगु
किपा : प्रिया वन

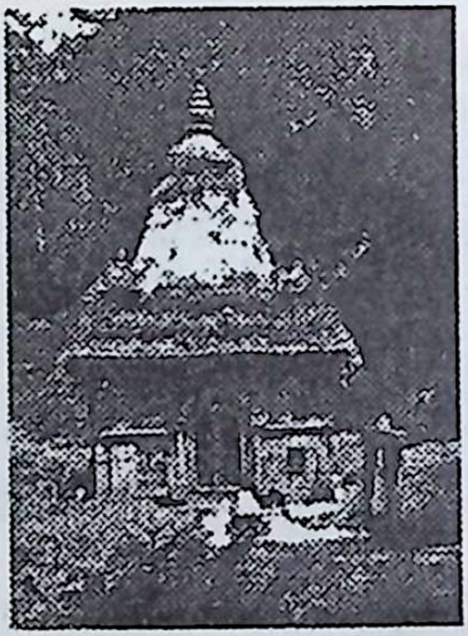

लेलेया कालेश्वर
किपा : रविसन शाक्य

येदेया ३२ गू ध्वखाया पौभाः
किपाः एकाराम सिं

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

च्वमि म्हसीका

च्वमि ॐकारेश्वर श्रेष्ठ
थाय् ७।२१ लुँमु, यल।
ज्या प्राध्यापन (उपप्राध्यापक)।
ज्याकू नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग, यल।
जन्म १०८० दिल्ला ११, मंगलबार।
शिक्षा एम. ए. १११० - नेपालभाषा (ई.सं. १९९०)
१११९ - अंग्रेजी (ई.सं.११९९)
विभूषण महेन्द्र विद्याभूषण 'ख' २०४८

कृति

१. असं। छगू आणविक भट्टि	(चिनाखँ)	१११२
२. सँभ्र्या: (छ्धा:प्याखं मुना - १)	(संपादन)	१११६
३. नेपालभाषा	(स.सं.)	१११७
४. नेपाललिपि वर्णमाला	(संपादन)	१११८
५. नेपालभाषाया धातु क्व:छीगु समस्या:....	(भाषविज्ञान)	१११९
६. उच्चशिक्षाय् नेपालभाषा	(का.सं.)	१११९
७. तानसेन नेवा:भायूया रुपायनपद्धति	(भाषाविज्ञान)	११२१
८. समाचार सम्पादनकला	(पत्रकारिता)	११२१
९. सँभ्र्या: (छ्धा:प्याखं मुना - २)	(संपादन)	११२१
१०.सँभ्र्या: (छ्धा:प्याखं मुना - ३)	(संपादन)	११२२
११.Verb Morphology of Tansen Dialect in the NB		2001
१२. भोँतया चण्डेश्वरीजात्रा	(संस्कृति)	११२२

पिकाक: म्हसीका

नां रामभक्त भोँमि
थाय् दल्लु, चाग:, यँ
रुचि नेवा:संस्कृति व साहित्य
पियना: १. रणजीत मल्लया इहिपाया
भम्चा का:वंगुया धर:पौ
२. वन्दीपुरया नेपालभाषा
३. सक्वदेया देवीप्याखं
४. नेवा:छेँ
५. नेवा:संस्कृतिया नख:चख:
६. भोँतया चण्डेश्वरीजात्रा

ISBN: 99933 - 54 - 35 - 1

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection